

РАХУНКОВА ПАЛАТА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення Рахункової палати

27.06.2023 № 13-4

**ЗВІТ
ПРО РЕЗУЛЬТАТИ АНАЛІЗУ ЗВІТУ
АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ ЗА 2022 РІК
У ЧАСТИНІ, ЩО ВПЛИВАЄ НА ВИКОНАННЯ
ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ**

Київ 2023

ЗМІСТ

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ	3
ПРЕАМБУЛА	5
ВСТУП	6
I. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗВІТУ ТА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ. ЕКОНОМІЧНИЙ ЕФЕКТ ВІД ЗАХОДІВ КОНТРОЛЮ ЗА ДОТРИМАННЯМ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗАХИСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ	7
II. АНАЛІЗ РОЗРОБЛЕННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ЗДІЙСНЕННЯ ЗАХОДІВ, СПРЯМОВАНИХ НА ЗАПОБІГАННЯ ПОРУШЕННЯМ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗАХИСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ, КОНЦЕНТРАЦІЮ, ЗЛОВЖИВАННЯ МОНОПОЛЬНИМ СТАНОВИЩЕМ НА РИНКУ	14
III. КОНТРОЛЬ ЗА КОНЦЕНТРАЦІЄЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА УЗГОДЖЕНИМИ ДІЯМИ, ПОРУШЕННЯМИ У СФЕРІ НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ. АНАЛІЗ НАКЛАДЕННЯ ШТРАФІВ ТА ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ЇХ ЗАРАХУВАННЯМ ДО ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ	16
IV. АНАЛІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНТИМОНОПОЛЬНИМ КОМІТЕТОМ УКРАЇНИ ФУНКЦІЇ УПОВНОВАЖЕНОГО ОРГАНУ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ ДОПОМОГИ СУБ'ЄКТАМ ГОПОДАРЮВАННЯ	25
V. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ ЯК ОРГАНУ ОСКАРЖЕННЯ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ	28
VI. АНАЛІЗ ПОЛОЖЕНЬ ЗВІТУ ЩОДО ЗАКОНОПРОЄКТНОЇ ТА НОРМОТВОРЧОЇ РОБОТИ АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ	31
VII. АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ КАДРОВОГО ТА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ	32
VIII. СТАН РЕАГУВАННЯ НА РЕКОМЕНДАЦІЇ РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПОПЕРЕДНЬОГО АНАЛІЗУ	35
ВИСНОВКИ	36
ПРОПОЗИЦІЇ	40

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

АМКУ, Комітет, орган оскарження у сфері публічних закупівель	Антимонопольний комітет України
Бюджетний кодекс	Бюджетний кодекс України від 08 липня 2010 р. № 2456-VI
Закон 1928	Закон України від 02 грудня 2021 р. № 1928-IX «Про Державний бюджет України на 2022 рік»
Закон 1219	Закон України від 05 лютого 2021 р. № 1219-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо повноважень Антимонопольного комітету України у сфері публічних закупівель»
Закон 1530	Закон України від 03 червня 2021 р. № 1530-IX «Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» та інших законів України щодо вдосконалення системи функціонування та оскарження публічних закупівель»
Закон 1555	Закон України від 01 липня 2014 р. № 1555-VII «Про державну допомогу суб'єктам господарювання»
Закон 2210	Закон України від 11 січня 2001 р. № 2210-III «Про захист економічної конкуренції»
Закон 3659	Закон України від 26 листопада 1993 р. № 3659-XII «Про Антимонопольний комітет України»
Закон 922	Закон України від 25 грудня 2015 р. № 922-VIII «Про публічні закупівлі» (у редакції Закону України від 19 вересня 2019 р. № 114-IX)
Звіт АМКУ за 2022 рік	Звіт Антимонопольного комітету України за 2022 рік, затверджений розпорядженням Антимонопольного комітету України від 14 березня 2023 р. № 6-рп
Колегія	Постійно діюча адміністративна колегія (колегії) з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель
Комісія	Комісія (комісії) з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель
КУПАП	Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 р. № 8073-X
Мін'юст МТВ	Міністерство юстиції України міжобласне територіальне відділення
Перелік 106	Перелік кодів бюджетної класифікації в розрізі органів, що контролюють справляння надходжень бюджету (додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2011 р. № 106 «Деякі питання ведення обліку податків, зборів, платежів та інших

	доходів бюджету»)
План 2022	План діяльності Антимонопольного комітету України з підготовки проєктів регуляторних актів на 2022 рік, затверджений наказом Голови Антимонопольного комітету України від 14 грудня 2021 р. № 146-ОД
Порядок 17	Порядок розрахунку економічного ефекту від заходів з контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції структурних підрозділів апарату та територіальних відділень Антимонопольного комітету України, затверджений наказом Голови Антимонопольного комітету України від 22 лютого 2018 р. № 17
Постанова 106	постанова Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2011 р. № 106 «Деякі питання ведення обліку податків, зборів, платежів та інших доходів бюджету»
Постанова 292	постанова Кабінету Міністрів України від 22 квітня 2020 р. № 292 «Про встановлення розміру плати за подання скарги та затвердження Порядку здійснення плати за подання скарги до органу оскарження через електронну систему закупівель та її повернення суб'єкту оскарження»
Постанова 944	постанова Кабінету Міністрів України від 08 вересня 2021 р. № 944 «Про внесення змін у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2011 р. № 106»
Указ 64/2022	Указ Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затверджений Законом України від 24 лютого 2022 р. № 2102-ІХ

ПРЕАМБУЛА

Підстава для проведення аналізу: стаття 98 Конституції України, статті 4 і 7 Закону України від 02 липня 2015 р. № 576-VIII «Про Рахункову палату», План роботи Рахункової палати на 2023 рік, затверджений рішенням Рахункової палати від 29 грудня 2022 р. № 29-1 (із змінами), стаття 232¹ Регламенту Верховної Ради України, затвердженого Законом України від 10 лютого 2010 р. № 1861-VI «Про Регламент Верховної Ради України», доручення для виконання повноважень члена Рахункової палати та забезпечення здійснення заходу державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) від 04 квітня 2023 р. № 08–22.

Мета аналізу: встановлення повноти та достовірності висвітлення у Звіті АМКУ за 2022 рік результатів діяльності Комітету, що впливають на виконання державного бюджету.

Предмет аналізу: Звіт АМКУ за 2022 рік, нормативно-правові акти, розпорядчі та інші документи АМКУ з питань забезпечення Комітетом здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції на засадах рівності суб'єктів господарювання перед законом та пріоритету прав споживачів, запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, їх виявлення і припинення; контролю за концентрацією, узгодженими діями суб'єктів господарювання та дотриманням вимог законодавства про захист економічної конкуренції під час регулювання цін (тарифів) на товари, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій; сприяння розвитку добросовісної конкуренції; методичного забезпечення застосування законодавства про захист економічної конкуренції; здійснення контролю щодо створення конкурентного середовища та захисту конкуренції у сфері публічних закупівель; проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання та здійснення контролю за допустимістю такої допомоги для конкуренції; інформаційні дані про стан ринків товарів і послуг та інші проблеми, пов'язані з діяльністю АМКУ.

Кошти Державного бюджету України, отримані у 2022 році АМКУ за бюджетною програмою 6011010 «Керівництво та управління у сфері конкурентної політики, контроль за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції», в частині надходження до спеціального фонду АМКУ плати, що справляється для відшкодування витрат, пов'язаних із розглядом заяв про надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію суб'єктів господарювання, висновків, відповідно до частини четвертої статті 28 Закону 3659.

Статистична, фінансова, бюджетна, управлінська звітність та інша інформація щодо діяльності АМКУ з питань аналізу.

Початкові обмеження щодо проведення аналізу:

часові: 2022 рік;

географічні: м. Київ.

Об'єкт аналізу: АМКУ.

Критерії, які використовувались під час проведення аналізу:

- оцінка повноти та достовірності викладеної у Звіті Антимонопольного комітету України за 2022 рік інформації в частині, що впливає на виконання державного бюджету, – відповідність інформації фактичному стану справ;

- своєчасність та повнота зарахування до Державного бюджету України коштів, надходження яких контролює Антимонопольний комітет України, – забезпечення Антимонопольним комітетом України своєчасного надходження до спеціального фонду плати, що справляється для відшкодування витрат, пов'язаних із розглядом заяв про надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію суб'єктів господарювання, висновків, та до загального фонду Державного бюджету України штрафів за порушення законодавства про захист економічної конкуренції та пені за прострочення їх сплати.

Методи збирання даних: аналіз Звіту АМКУ за 2022 рік, нормативно-правових, розпорядчих актів, пов'язаних з предметом аналізу; управлінських рішень Комітету; кошторисів, паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання, первинних документів; фінансової, бюджетної, управлінської та статистичної звітності; інформації, отриманої на запит керівника контрольної групи контрольного заходу; аналіз та опрацювання матеріалів засобів масової інформації та спеціальних видань; опитування та отримання пояснень від посадових осіб Комітету; аналіз виконання наданих Рахунковою палатою рекомендацій (пропозицій) з метою оцінки їх результативності.

ВСТУП

Для забезпечення ефективного функціонування національної економіки необхідна сукупність інструментів, за допомогою яких держава здатна забезпечити підтримку та захист економічної конкуренції, обмежити монополізм у господарській діяльності, захистити суб'єктів господарювання і споживачів від недобросовісної конкуренції.

Статтею 1 Закону 3659 визначено: АМКУ є державним органом із спеціальним статусом, мета діяльності якого – забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності та у сфері публічних закупівель. Відповідно до статті 3 Закону 3659 основне завдання АМКУ – участь у формуванні та реалізації конкурентної політики, зокрема, в частині здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції на засадах рівності суб'єктів господарювання перед законом та пріоритету прав споживачів, запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, їх виявлення і припинення; контролю за концентрацією, узгодженими діями суб'єктів господарювання та дотриманням вимог законодавства про захист економічної конкуренції під час регулювання цін (тарифів) на товари, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій; сприяння розвитку добросовісної конкуренції; здійснення контролю щодо створення конкурентного середовища та захисту конкуренції у сфері публічних закупівель; проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання та здійснення контролю за допустимістю такої допомоги для конкуренції.

Результати діяльності щодо реалізації цього завдання, відображаються у звітах АМКУ, які щороку до 15 березня подаються до Верховної Ради України.

Рахункова палата згідно зі статтею 7 Закону України від 02 липня 2015 р. № 576-VIII «Про Рахункову палату» до розгляду на засіданнях комітетів Верховної Ради України та на пленарних засіданнях Верховної Ради України здійснила попередній аналіз Звіту АМКУ за 2022 рік у частині, що впливає на виконання державного бюджету, за підсумками якого складено цей Звіт.

I. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗВІТУ ТА ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ. ЕКОНОМІЧНИЙ ЕФЕКТ ВІД ЗАХОДІВ КОНТРОЛЮ ЗА ДОТРИМАННЯМ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗАХИСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Відповідно до частини першої статті 20¹ Закону 3659 АМКУ щороку до 15 березня подає до Верховної Ради України звіт про свою діяльність, який на засіданні Верховної Ради України представляє Голова АМКУ¹.

Під час проведення аналізу встановлено, що Звіт АМКУ за 2022 рік після розгляду на засіданні Комітету затверджено розпорядженням АМКУ від 14 березня 2023 р. № 6-рп та надіслано Верховній Раді України (лист від 15 березня 2023 р. № 100-29.2/01-5029є).

Верховною Радою України згідно з частиною четвертою статті 232¹ Регламенту Верховної Ради України надіслано Рахунковій палаті (лист від 17 березня 2023 р. № 06/05-2023/55070) Звіт Антимонопольного комітету України за 2022 рік для підготовки попереднього аналізу звіту в частині, що впливає на виконання Державного бюджету України.

Звіт АМКУ за 2022 рік передбачає, зокрема, інформування суспільства про стан і перспективи розвитку конкурентного законодавства, висвітлення діяльності Комітету щодо забезпечення основних напрямів конкурентної політики.

У документі надано важливу, на думку Комітету, інформацію про діяльність органу за рік, зокрема:

- аналіз стану основних ринків і вжитих Комітетом у межах чинного законодавства заходів;
- вагомі та методологічно важливі рішення і рекомендації;
- результати розгляду та погодження Комітетом проєктів нормативно-правових актів;
- показники контролю Комітетом за концентраціями та узгодженими діями;
- вказано встановлені Комітетом порушення у сфері недобросовісної конкуренції, державної допомоги, а також статус судового оскарження прийнятих Комітетом рішень з цих питань;
- висвітлено функціонування Комітету як органу оскарження у сфері публічних закупівель.

---

¹ Згідно зі змінами, внесеними Законом України від 03 грудня 2020 р. № 1052-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення ефективної реалізації парламентського контролю».

Звіт АМКУ за 2022 містить ряд основних показників (узагальнено на стор. 9–10 та 124–129), що характеризують діяльність Комітету у 2022 році:

- економічний ефект, який відповідно до розрахунків здійснених згідно із затвердженою Комітетом методикою, відображає вплив (у грошовому виразі) діяльності структурних підрозділів апарату та МТВ на суспільний добробут шляхом поновлення умов конкуренції або запобігання негативному впливу на конкуренцію. Цей якісний показник діяльності звітного року відображено (стор. 127) у сумі 5,27 млрд грн, що на 2,0 відс. більше показника 2021 року, який становив 5,2 млрд грн;

- обсяг накладених на порушників у звітному періоді органами Комітету штрафів, передбачених чинним законодавством про захист економічної конкуренції. Цей показник контрольної діяльності відображено (стор. 128) у сумі 557,9 млн грн, що на 92,0 відс. менше показника 2021 року, який становив 7 237,2 млн грн;

- обсяг сплачених у звітному періоді порушниками законодавства про захист економічної конкуренції штрафів та пені, накладених органами Комітету у звітному та минулих періодах. Цей показник контрольної діяльності відображено (стор. 129) у сумі 330,6 млн грн, що майже на 38,0 відс. менше показника 2021 року, який становив 530,9 млн грн;

- касові видатки за загальним та спеціальними фондами (стор. 10). Цей фінансовий показник становить 266,3 млн грн, у тому числі видатки загального фонду державного бюджету – 256,7 млн. грн та спеціального – 9,7 млн грн (стор. 131), що на 12 відс. менше показника 2021 року. Видатки здійснювалися Комітетом за єдиною бюджетною програмою «Керівництво та управління у сфері конкурентної політики, контроль за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції» (КПКВК 6011010);

- кількість припинених порушень законодавства про захист економічної конкуренції. Цей кількісний показник (стор. 125) становить 611 од., що на 63,5 відс. менше показника 2021 року (1 675 одиниць). Показник визначено за кількістю визнаних порушень у рамках прийнятих органами Комітету рішень і виконаних рекомендацій, спрямованих на припинення порушень, незалежно від того, чи оскаржується таке рішення в суді;

- кількість повідомлень щодо державної допомоги, які надійшли до АМКУ. Цей кількісний показник становить 36 од., що на 90,0 відс. менше показника 2021 року (359 од.), і відображає кількість офіційних повідомлень щодо державної допомоги, які надійшли протягом звітного періоду на розгляд Комітету як до уповноваженого органу здійснення контролю за допустимістю такої допомоги для конкуренції. Ці повідомлення можуть стосуватися нової або чинної допомоги, яка потребує оцінки. При цьому підрозділ «Моніторинг і контроль державної допомоги» (стор. 85–94) розділу «Правозастосування» Звіту АМКУ за 2022 рік, як і аналогічний підрозділ Звіту Антимонопольного комітету України за 2021 рік, на відміну від Звіту Антимонопольного комітету України за 2020 рік (стор. 130), не містить даних про кількість повідомлень щодо державної допомоги, отриманих Комітетом, та її динаміки. Встановлено, що у зв'язку з внесенням змін до Закону 1555 діяльність Комітету, зокрема щодо оцінювання допустимості державної допомоги для конкуренції та прийняття рішень, була призупинена. Вся державна допомога, що надається під час дії воєнного стану, визнається допустимою;

- кількість скарг щодо публічних закупівель. Цей кількісний показник становить 3 865 од., що на 74,0 відс. менше показника 2021 року (14 828 од.), і відображає (стор. 100) кількість скарг у сфері публічних закупівель, що надійшли у звітному періоді на розгляд Колегії;

- кількість опрацьованих проєктів рішень, законодавчих та інших нормативно-правових актів, розроблених державними органами та органами місцевого самоврядування. Цей кількісний показник звітного року становить 381 од., що на 69,0 відс. менше показника 2021 року (1 243 од.), і відображає (стор. 61) кількість опрацьованих протягом звітного періоду проєктів законодавчих та інших нормативно-правових актів (71 од.) та проєктів рішень і рішень органів місцевого самоврядування тощо (310 одиниць).

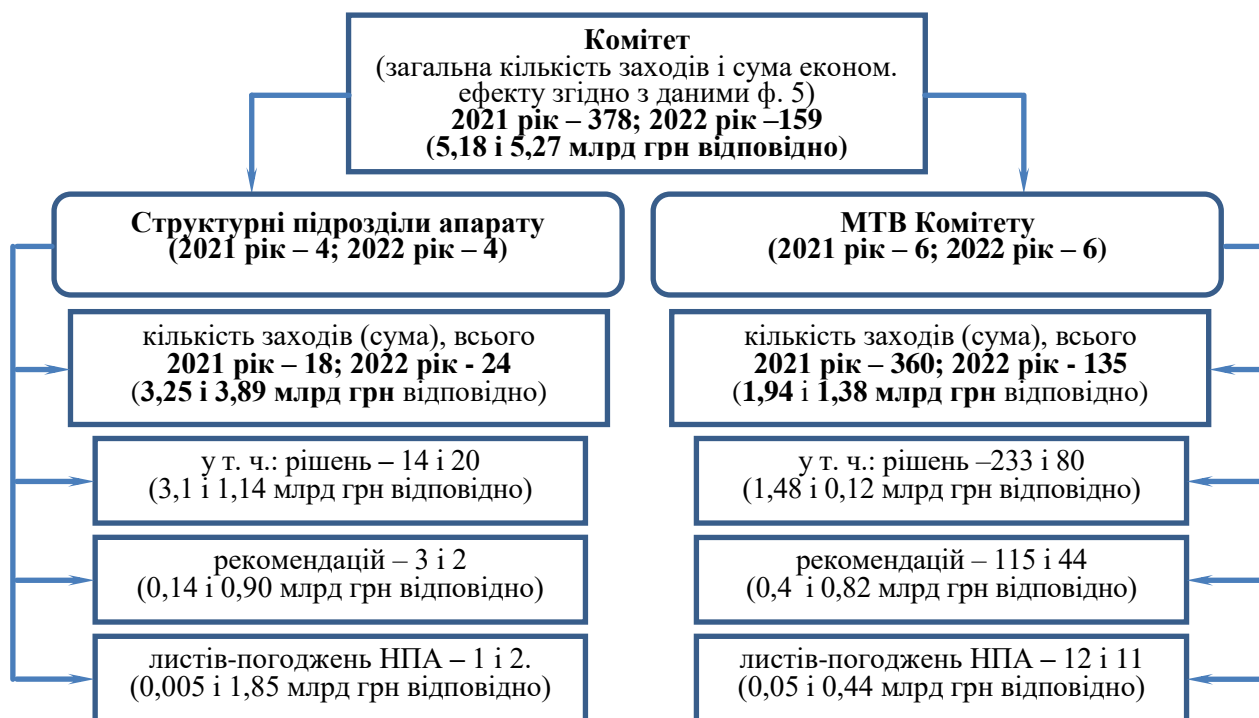
Зниження значень основних показників, що характеризують діяльність Комітету у 2022 році, насамперед пов'язане з повномасштабним військовим вторгненням РФ на територію України, що негативно вплинуло на роботу органів АМКУ, їх співпрацю з іншими органами влади та можливість взаємодії із суб'єктами господарювання в межах заходів контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції.

З метою відображення роботи з надання відповідей на звернення громадян та запити на публічну інформацію, у Звіті АМКУ за 2022 рік в розділі «Сприяння розвитку конкуренції» сформовано окремий підрозділ «Звернення громадян та запити на публічну інформацію» (стор. 64–65), який містить статистичні дані та інформацію роз'яснювального характеру щодо заходів діяльності з надання відповідей на запити. Крім того, для зручності на початку Звіту АМКУ за 2022 рік розміщено «Список основних скорочень» (стор. 5–6).

У Звіті АМКУ за 2022 рік (стор. 9, 124, 127) відображено досягнутий структурними підрозділами апарату та МТВ Комітету економічний ефект від вжиття заходів із припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції та запобігання неправомірним втратам і витратам юридичних та фізичних осіб (далі – економічний ефект) у сумі близько 5,3 млрд грн, що майже на 0,1 млрд грн (2,0 відс.) більше, ніж у 2021 році (5,2 млрд гривень).

Встановлено, що зазначений обсяг економічного ефекту визначався розрахунково згідно з методикою, викладеною в Порядку 17.

Відповідно до даних форми 5 «Економічний ефект від діяльності структурних підрозділів та територіальних відділень Антимонопольного комітету України за січень-грудень 2022 року», затвердженої наказом Голови АМКУ від 29 грудня 2017 р. № 141 (далі – ф. 5), протягом 2022 року структурними відділеннями апарату та МТВ Комітету здійснено **159** розрахунків економічного ефекту після виконання суб'єктами господарювання рішень і рекомендацій Комітету, а також врахування зауважень Комітету до проєктів рішень (розпоряджень) органів влади та місцевого самоврядування (далі – лист-погодження НПА). На підставі цих розрахунків Управлінням економічного аналізу апарату Комітету у встановленому порядку підготовлено 159 висновків, якими погоджено економічний ефект на загальну суму 5 269,9 млн грн, у тому числі економічний ефект, досягнутий структурними підрозділами апарату – 3 889,4 млн грн (73,8 відс.), МТВ Комітету – 1 380,5 млн грн (26,2 відс.) (схема 1).

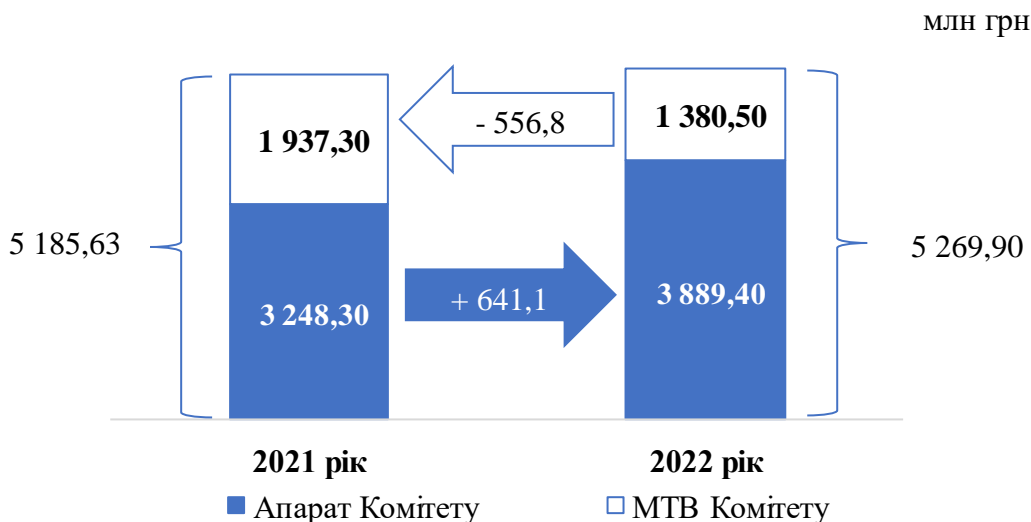
Схема 1. Структура економічного ефекту в розрізі кваліфікації припинених порушень у 2021 та 2022 роках

Вибірковим аналізом не встановлено розбіжностей між даними, відображеними в графі «Розмір економічного ефекту, грн» ф. 5, та погодженими сумами економічного ефекту, відображеними у висновках Управління економічного аналізу.

Зважаючи, що фактична загальна чисельність працівників Комітету становить 565 осіб (станом на 31 грудня 2022), у тому числі апарату АМКУ – 271 особа та МТВ Комітету – 294 особи, на одного працівника АМКУ припадало 9,3 млн грн економічного ефекту (на одного працівника апарату АМКУ – 14,3 млн грн, на одного працівника МТВ Комітету – 4,7 млн гривень).

Порівняно з 2021 роком досягнутий у 2022 році структурними підрозділами апарату Комітету економічний ефект збільшився на 3,0 млн грн, або 26,5 відс., а МТВ Комітету – зменшився на 1,6 млн грн, або 25,4 відс. (діаграма 1).

Діаграма 1. Структура та динаміка розміру економічного ефекту

Щодо впливу економічного ефекту на виконання державного бюджету встановлено.

Згідно з Порядком 17 економічний ефект – це оцінка впливу (у грошовій формі) діяльності структурних підрозділів апарату та територіальних відділень Комітету на суспільний добробут шляхом поновлення умов конкуренції або попередження негативного впливу на конкуренцію (пункт 1.3 розділу 1).

Визначення економічної категорії «суспільний добробут» Порядок 17 не містить, що унеможлиблює встановлення наявності зв'язку між визначеним розрахунковим шляхом показником економічного ефекту та показниками доходів і витрат державного бюджету.

У процесі аналізу з'ясовано: під суспільним добробутом слід розуміти, зокрема, матеріальний добробут (синонім рівня життя населення), що характеризує ступінь розвитку та задоволення потреб людини. Отже, поновлення умов конкуренції або попередження негативного впливу на конкуренцію внаслідок діяльності АМКУ повинно позитивно впливати на рівень суспільного добробуту. Порядок 17 містить розрахункові формули та інші вимоги (методику) щодо визначення економічного ефекту у грошовому виразі.

Відповідно до Порядку 17 економічний ефект визнається за умов фактичного припинення чи запобігання порушенням (діям, які містять ознаки порушень) законодавства про захист економічної конкуренції шляхом застосування заходів Комітету незалежно від статусу судового оскарження чи сплати штрафу (пункт 1.4 розділу 1).

Отже, накладення штрафу на порушника та його надходження чи ненадходження до державного бюджету не впливає на розрахунок при визначенні розміру економічного ефекту.

Методику розрахунку розміру економічного ефекту містить розділ 2 Порядку 17. Ця методика ґрунтується на затвердженому наборі формул, згідно з якими визначається розмір економічного ефекту в грошовому виразі залежно від виду встановленого порушення та економічних наслідків дій Комітету щодо його ліквідації.

При досягненні шляхом вжиття заходів Комітетом фактичного зниження ціни (тарифу, розцінки) розмір економічного ефекту визначається шляхом множення різниці між ціною до припинення порушення та ціною після припинення порушення на обсяг реалізованого товару в натуральному вимірі (пункт 2.1 розділу 2 Порядку 17).

За такою ж методикою визначається економічний ефект у разі, коли після вжиття заходів Комітетом досягнуто запобігання підвищенню ціни за відсутності на ринку об'єктивних причин для такого підвищення (пункт 2.2 розділу 2 Порядку 17).

При зменшенні або запобіганні витратам (втратам) покупців та/або споживачів у разі припинення чи попередження шляхом вжиття заходів Комітетом порушення (наприклад додаткова оплата за товари (послуги), включені до тарифу) економічний ефект розраховується у розмірі понесених, за умови невторчання в ситуацію на ринку Комітету, споживачем витрат (втрат) на придбання товарів (послуг) (пункт 2.3 Порядку 17).

У разі поновлення належних умов конкуренції шляхом вжиття Комітетом заходів щодо припинення антиконкурентних узгоджених дій, відмови у наданні дозволу на узгоджені дії, обумовлення надання дозволу на узгоджені дії відповідними зобов'язаннями економічний ефект визначається у розмірі 10 відс. обсягу ринку, на якому поновлено належні умови конкуренції, протягом періоду, за який подається інформація про розмір економічного ефекту, але не більше одного року (пункт 2.4 розділу 2 Порядку 17).

Якщо викривлено результати торгів, аукціонів, конкурсів, тендерів, то економічний ефект визначається в розмірі 10 відс., зокрема:

- у разі коли торги не відбулися, – від обсягу очікуваної вартості закупівель;
- у разі коли торги відбулися, – від вартості закупівель на дату укладання договору (пункт 2.4 розділу 2 Порядку 17).

При поновленні належних умов конкуренції шляхом вжиття Комітетом заходів щодо припинення порушень (дій, що містять ознаки порушення), передбачених статтями 13, 15, 18, 19 і 20 Закону 2210, та запобігання таким порушенням, у тому числі у результаті врахування зауважень органів Комітету щодо проєктів НПА органів влади, органів місцевого самоврядування й органів адміністративно-господарського управління та контролю, економічний ефект визначається в розмірі 5 відс. обсягу ринку, на якому поновлено належні умови конкуренції, протягом періоду, за який подається інформація про розмір економічного ефекту (пункт 2.5 розділу 2 Порядку 17).

У разі запобігання суттєвому обмеженню конкуренції шляхом вжиття Комітетом заходів щодо відмови в наданні дозволу на концентрацію суб'єктів господарювання та обумовлення рішення про надання дозволу на концентрацію виконанням вимог і зобов'язань економічний ефект визначається в розмірі 3 відс. обсягу ринку, на якому забезпечено запобігання монополізації чи суттєве обмеження конкуренції, протягом періоду, за який подається інформація про розмір економічного ефекту (пункт 2.6 розділу 2 Порядку 17).

Встановлено, що у 2022 році економічний ефект в сумі 5 269,93 тис. грн визначено за 148 заходами із припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції. Протягом 2022 року Управлінням економічного аналізу апарату Комітету у встановленому порядку підготовлено 159 висновків, якими погоджено визначений економічний ефект.

Найбільша сума економічного ефекту – майже 3 686,4 млн грн (70,0 відс.) визначена внаслідок дій органів Комітету, які забезпечили припинення порушень (дій, що містять ознаки порушення), передбачених статтями 13, 15, 18, 19 та 20 Закону 2210, а також запобігання таким порушенням, у тому числі у результаті врахування зауважень органів Комітету щодо проєктів НПА органів влади, органів місцевого самоврядування й органів адміністративно-господарського управління та контролю.

Економічний ефект внаслідок припинення (запобігання) цих порушень економічної конкуренції визначається в розмірі 5 відс. обсягу ринку, на якому поновлено належні умови конкуренції, протягом періоду, за який подається інформація про розмір економічного ефекту.

Суттєвою також є сума економічного ефекту 838,6 млн грн (15,9 відс.), визначеного за результатами припинення органами Комітету антиконкурентних узгоджених дій; відмови в наданні дозволу на узгоджені дії; обумовлення надання дозволу на узгоджені дії зобов'язаннями. Економічний ефект внаслідок припинення (запобігання) цих порушень економічної конкуренції визначається в розмірі 3 відс. обсягу ринку, на якому забезпечено запобігання монополізації чи суттєве обмеження конкуренції, протягом періоду, за який подається інформація про розмір економічного ефекту.

Крім того, сума економічного ефекту, визначеного за результатами припинення спотворення результатів торгів, аукціонів, конкурсів, тендерів становить 300,65 млн грн (5,7 відс.). Економічний ефект унаслідок припинення викривлення результати торгів, аукціонів, конкурсів, тендерів визначається в розмірі 10 відс. обсягу очікуваної вартості закупівель у разі, коли торги не відбулися, та від вартості закупівель на дату укладання договору у випадку, коли торги відбулися.

Зазначені методичні підходи до грошового визначення економічного ефекту в загальній сумі 4 825,7 млн грн (91,6 відс.) не мають економічно обґрунтованих підстав для твердження, що визначена за встановленими Порядком 17 відносними показниками (10, 5 і 3 відс. обсягів відповідних ринків та 10 відс. обсягів очікуваної вартості закупівель чи вартості закупівель) грошова сума має прямий вплив на зростання суспільного добробуту. Затверджені формули не передбачають визначення показника позитивного впливу на рівень суспільного добробуту, а саме обсягу зекономлених коштів населення (грошового виразу матеріальних вигод, що отримує сукупність індивідів споживачів/покупців (суспільство)), внаслідок поновлення умов конкуренції або попередження негативного впливу на конкуренцію.

Методологічний підхід Комітету, що полягає у включенні до формули розрахунку економічного ефекту всього розміру понесених, за умови невторчання Комітету в ситуацію на ринку, споживачем витрат (втрат) на придбання товарів/послуг (пункт 2.3 розділу 2 Порядку 17) та застосованих розмірів відсотків обсягу ринку, а саме 10, 5 і 3 відс. (пункти 2.4–2.6 розділу 2 Порядку 17), базується, як вказано в пункті 1.1 розділу 1 Порядку 17, на «урахуванні рекомендацій, викладених у Керівництві по допомозі органам з питань конкуренції в оцінці очікуваного впливу від їх діяльності ОЕСР, з урахуванням статті Адвокатування конкуренції: виклик для країн, що розвиваються. Журнал Організації економічного розвитку і співробітництва ОЕСР²: конкурентне право та політика». Зазначені документи оприлюднено на сайті <http://www.oecd.org>.

За поясненням Комітету, імплементація АМКУ підходів ОЕСР щодо оцінки впливу заходів, спрямованих на запобігання/припинення/усунення порушень конкурентного законодавства, пов'язана з необхідністю набуття Комітетом в майбутньому членства у комітеті ОЕСР з питань конкурентної політики та

---

² Організація економічного співробітництва та розвитку.

застосування методичних підходів до визначення ефективності діяльності конкурентного відомства.

Водночас економічний ефект при фактичному зниженні ціни (тарифу, розцінки) та зменшенні або запобіганні витратам (втратам) покупців та/або споживачів у разі припинення чи попередження порушення (наприклад, додаткова оплата за товари (послуги), включені до тарифу), незважаючи на те, що до формули розрахунку економічного ефекту включено весь розмір понесених, за умови невтручання в ситуацію на ринку Комітету, споживачем витрат (втрат) на придбання товарів/послуг (пункт 2.3 розділу 2 Порядку 17), може бути визнаним таким, що прямо впливає на добробут населення, оскільки населення не сплачує надмірних коштів. Сума цієї складової загального обсягу розрахованого за 23 заходами (15,5 відс. загальної кількості) економічного ефекту становила 444,2 млн грн, або 8,4 відсотка.

Таким чином, встановлені аналізом факти свідчать про відсутність прямого зв'язку між вартісним показником розрахованого відповідно до Порядку 17 економічного ефекту в сумі 5 269,9 млн грн та виконанням Комітетом видаткової частини державного бюджету, показниками якого є обсяги затверджених бюджетних асигнувань у сумі 296,9 млн грн та касові видатки за КПКВК 6011010 у сумі 266,3 млн грн за загальним і спеціальним фондами.

II. АНАЛІЗ РОЗРОБЛЕННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ЗДІЙСНЕННЯ ЗАХОДІВ, СПРЯМОВАНИХ НА ЗАПОБІГАННЯ ПОРУШЕННЯМ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗАХИСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ, КОНЦЕНТРАЦІЮ, ЗЛОВЖИВАННЯ МОНОПОЛЬНИМ СТАНОВИЩЕМ НА РИНКУ

Відповідно до статті 7 Закону 3659 до повноважень Комітету у сфері здійснення контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції віднесено, зокрема, проведення дослідження ринку, визначення межі товарного ринку, а також становища, в тому числі монопольного (домінуючого), суб'єктів господарювання на цьому ринку та прийняття відповідних рішень (розпоряджень).

Згідно із статтею 1 Закону 2210 ринок товару (товарний ринок) – сфера обороту товару (взаємозамінних товарів), на який протягом певного часу і у межах певної території є попит і пропозиція.

Статтею 46 Закону 2210, зокрема, передбачено: органи Комітету мають право надавати рекомендації щодо припинення дій, які містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, усунення причин виникнення цих порушень.

Статтею 48 Закону 2210 встановлено, що органи Комітету приймають рішення, у тому числі про визнання вчинення порушення законодавства про захист економічної конкуренції; припинення порушення законодавства про захист економічної конкуренції; визнання суб'єкта господарювання таким, що займає монопольне (домінуюче) становище на ринку; накладення штрафу; усунення наслідків порушень законодавства про захист економічної конкуренції та інше.

Аналіз засвідчив: у 2022 році, як і в попередньому році, Комітет відмовився від практики затвердження річних планів роботи, які містять

детальний опис заходів, запланованих Комітетом на рік (дослідження ринків, прийняття рішень, розроблення нормативної бази тощо), визначають виконавців цих заходів, очікуваний результат їх реалізації та строки виконання.

Комітетом не затверджено плану діяльності на середньостроковий період, що є обов'язковим для всіх головних розпорядників бюджетних коштів, як наслідок, не дотримано норми пункту 1 частини п'ятої статті 22 Бюджетного кодексу.

За відсутності плану діяльності Комітету на середньостроковий період унеможливлено оцінку повноти досягнення АМКУ, окремими державними уповноваженими чи окремими структурними підрозділами Комітету визначених цілей, у тому числі на 2022 рік. Як наслідок, унеможливлено встановлення повноти відображення у Звіті АМКУ за 2022 рік результатів роботи Комітету щодо захисту економічної конкуренції на окремих ринках.

Водночас, за інформацією Комітету, наказом Голови АМКУ від 16 лютого 2023 р. № 11-ОД затверджено План роботи Антимонопольного комітету України на 2023 рік, який конкретизує заходи у межах кожного завдання (пріоритету) і встановлює терміни реалізації таких заходів.

Комітетом затверджено пріоритети діяльності АМКУ на 2022 рік, які містять, зокрема, завдання з виявлення та припинення порушень конкурентного законодавства на окремих ринках (таблиця 1). Пріоритети розміщено на офіційному вебсайті АМКУ та викладено у Звіті АМКУ за 2022 рік.

Таблиця 1

Пріоритети діяльності АМКУ на 2022 рік з виявлення та припинення порушень конкурентного законодавства на окремих ринках

№ з/п	Пріоритети діяльності
1	Удосконалення нормативно-правової бази у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання. Забезпечення наповнення реєстру державної допомоги програмами чинної державної допомоги
2	Адвокатування та/або виявлення й припинення порушень конкурентного законодавства на ринках електричної енергії та природного газу
3	Адвокатування та/або виявлення й припинення порушень конкурентного законодавства у сферах діяльності морських портів та вантажних залізничних перевезень
4	Адвокатування та/або виявлення й припинення порушень конкурентного законодавства на ринках банківських та фінансових послуг
5	Розроблення методичних рекомендацій, щодо проведення опитувань споживачів
6	Дослідження стану конкуренції на ринках будівельних матеріалів
7	Виявлення та припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції у сфері реалізації майна через конкурсні процедури

Аналіз пріоритетів Комітету на 2022 рік засвідчив, що вони мають загальний характер, не деталізовані, не містять конкретних заходів, строків та індикаторів виконання, отже, неможливо оцінити повноту досягнення завдань.

Інформацію про результати роботи Комітету у 2022 році щодо захисту конкуренції на ринках у трьох основних сферах³ висвітлено в розділі «Стан конкуренції в Україні» Звіту АМКУ за 2022 рік (стор. 15–51).

³ Сфера паливно-енергетичного комплексу та комунальних послуг; сфера послуг; сфера товарів.

Ця інформація певною мірою охоплює роботу Комітету із захисту економічної конкуренції на окремих ринках.

У Звіті АМКУ за 2022 рік вказано ряд факторів, що негативно впливають на стан конкуренції на окремих ринках, і заходи Комітету, які здійснювались у 2022 році для зменшення такого впливу.

Так, наведено інформацію про розпочаті та завершені у 2022 році дослідження.

Аналіз проведених АМКУ досліджень ринків засвідчив: у 2022 році Комітетом розпочато 5 досліджень⁴, завершено 4 дослідження⁵, розпочаті у попередніх роках, та виконання одного дослідження⁶, включеного до пріоритетів діяльності Комітету на 2022 рік, продовжено на 2023 рік.

ІІІ. КОНТРОЛЬ ЗА КОНЦЕНТРАЦІЄЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА УЗГОДЖЕНИМИ ДІЯМИ, ПОРУШЕННЯМИ У СФЕРІ НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ. АНАЛІЗ НАКЛАДЕННЯ ШТРАФІВ ТА ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ЇХ ЗАРАХУВАННЯМ ДО ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

Відповідно до частини першої статті 22 Закону 2210 державний контроль за концентрацією суб'єктів господарювання з метою запобігання монополізації товарних ринків, зловживанню монополюючим (домінуючим) становищем та обмеження конкуренції здійснюють органи АМКУ.

Статтею 26 Закону 2210 визначено: учасники узгоджених дій, учасники концентрації, органи влади, органи місцевого самоврядування, органи адміністративно-господарського управління та контролю у порядку, встановленому АМКУ, звертаються із заявою про надання дозволу на узгоджені дії (до АМКУ чи його територіальних відділень); із заявою про надання дозволу на концентрацію (до АМКУ).

На стор. 67–78 Звіту АМКУ за 2022 рік відображено діяльність АМКУ у сфері контролю за концентраціями та узгодженими діями.

---

⁴ Дослідження щодо визначення товарних меж ринку, на якому виникають взаємовідносини між державним підприємством «Гарантований покупець» та виробниками електричної енергії з альтернативних джерел енергії під час здійснення купівлі-продажу електричної енергії за «зеленим» тарифом; впливу наказу Міненерго від 15 червня 2022 р. № 206 «Про розрахунки з виробниками за «зеленим» тарифом» на конкурентне середовище на ринку електричної енергії; ринкового становища ДП «НАЕК «Енергоатом» на ринку електричної енергії; встановлення продавцями електричної енергії у двосторонніх договорах умов для покупців, що забороняють здійснювати перепродаж купленої електричної енергії на інших сегментах ринку електричної енергії; щодо дотримання суб'єктами господарювання законодавства про захист економічної конкуренції на ринку нафтопродуктів (пального), пов'язаного зі встановлення цін на нафтопродукти протягом 2022 року.

⁵ Дослідження ринку роздрібною торгівлі переважно споживчими товарами повсякденного попиту через торговельні мережі корпоративного типу; дослідження ринкового становища Групи ІНТЕРПАЙП на ринку суцільнокатаних вагонних коліс у період 2017–2020 років; дослідження ринку надання послуг із адміністрування Державного земельного кадастру, зокрема становища державного підприємства «Центр Державного земельного кадастру» на цьому ринку; дослідження ринку розповсюдження телеканалами програмних продуктів.

⁶ Дослідження стану конкуренції на ринку одного з найпоширеніших будівельних матеріалів – цементу.

У розділі «Контроль за концентраціями та узгодженими діями» наведено інформацію про зміни законодавства та процедур щодо контролю за концентраціями та узгодженими діями, що відбулися у 2022 році, статистичні дані щодо кількості розглянутих заяв та наданих дозволів на концентрацію.

Встановлено, що з початком повномасштабної військової агресії РФ проти України Комітетом зупинено⁷ розгляд всіх заяв та справ про надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію суб'єктів господарювання, а також заяв про надання попередніх висновків щодо узгоджених дій, концентрації суб'єктів господарювання.

З 09.06.2022 Комітетом роботу у сфері концентрацій та узгоджених дій поновлено⁸.

На стор. 70 Звіту АМКУ за 2022 вказано, що у 2022 році Комітетом опрацьовано 530 заяв під час контролю за концентрацією суб'єктів господарювання, за результатами опрацювання яких Комітетом надано дозволів на концентрацію – 379, повернено 129 заяв, надано попередніх висновків – 19, заяви без прийняття рішення по суті – 3.

Найбільш поширеними видами концентрації суб'єктів господарювання, за якими Комітет упродовж 2022 року надав дозволи, є такі:

- придбання акцій (часток, паїв) – 152 дозволи (40,1 відс.);
- злиття – 150 дозволів (39,6 відс.);
- набуття контролю в інших формах – 53 дозволи (14,0 відс.);
- спільне створення суб'єкта господарювання – 15 дозволів (4,0 відс.);
- інші – 9 дозволів (2,4 відсотка).

Серед наданих Комітетом дозволів на концентрацію найбільш поширеними є ринки лісового господарства, оброблення та продажу деревини – 39,6 відс.; послуг землевпорядкування та послуг з нерухомим майном – 14,5 відс., АПК – 9,5 відс., промисловості – 7,7 відсотка.

На стор. 72–75 Звіту АМКУ за 2022 рік також наведено приклади дозволеної концентрації, здійснення концентрації без отримання дозволу та дозволеної концентрації із зобов'язаннями.

У 2022 році до органів Комітету надійшло 46 заяв про надання дозволу на узгоджені дії суб'єктів господарювання (розглянуто 41), у результаті прийнято рішення щодо надання 32 дозволів, у 9 випадках заяви залишено без розгляду.

⁷ Розпорядження Комітету від 03 березня 2022 р. № 1-рп «Про деякі питання організації діяльності Антимонопольного комітету України в умовах воєнного стану» (далі – Розпорядження № 1-рп) та рекомендаційні роз'яснення Комітету від 30 березня 2022 р. № 1-рр «Про деякі питання, пов'язані з поданням та розглядом заяв про надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію суб'єктів господарювання в період воєнного стану, однакового застосування положень статей 26 та 27, абзацу третього частини другої статті 52 Закону України «Про захист економічної конкуренції» до порушень законодавства про захист економічної конкуренції, передбачених пунктами 5, 12 статті 50 цього Закону, вчинених під час воєнного стану» (далі – Рекомендаційні роз'яснення № 1-рр).

⁸ Розпорядження Комітету від 09 червня 2022 р. № 7-рп «Про поновлення розгляду заяв про концентрації, узгоджені дії та попередні висновки», яким внесено зміни до Розпорядження № 1-рп (зі змінами), набрало чинності з 09.06.2022; рекомендаційні роз'яснення від 09 червня 2022 р. № 5-рр «Про поновлення розгляду заяв про надання дозволу на концентрації та узгоджені дії», якими внесено зміни до Рекомендаційних роз'яснень № 1-рр, набрали чинності з 09.06.2022 та застосовуються з 17.06.2022.

Крім того, Комітетом у 2022 році надано 6 попередніх висновків щодо узгоджених дій суб'єктів господарювання.

Найбільш поширені види узгоджених дій суб'єктів господарювання, на які Комітет упродовж 2022 року надавав дозвіл, – це укладення угод у будь-якій формі – 75,0 відс. та здійснення будь-якої іншої погодженої поведінки (діяльності, бездіяльності) суб'єктів господарювання – 21,9 відс. загальної кількості.

Найбільш поширеними ринками, на яких надано у 2022 році дозволи на узгоджені дії, були ринки послуг землевпорядкування та послуг з нерухомим майном – 18,8 відс.; промисловості – 18,8 відс.; охорони здоров'я, лікарських та медичних засобів – 15,6 відс.; АПК – 12,5 відс., ПЕК – 6,3 відс.; інші ринки – 28,0 відсотка.

На запит Рахункової палати АМКУ надано перелік усіх заяв про надання дозволу на концентрацію та дозволу на узгоджені дії, розглянутих АМКУ у 2022 році (форма 3 «Контроль за концентрацією суб'єктів господарювання січень-грудень 2022 року» та форма 4 «Контроль за узгодженими діями суб'єктів господарювання січень-грудень 2022 року», затверджені наказом Голови АМКУ від 29 грудня 2017 р. № 141 (далі – ф. 3 і ф. 4 відповідно)). Аналіз засвідчив: немає розбіжностей між даними у Звіті АМКУ за 2022 рік та даними форм звітності Комітету щодо кількості розглянутих заяв і результатів розгляду.

На підставі даних, опрацьованих під час контрольного заходу, Рахункова палата підтверджує надану у Звіті АМКУ за 2022 рік статистичну інформацію про кількість розглянутих заяв і наданих дозволів на концентрацію.

За подання заяв про надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію, надання висновків відповідно до статей 14 і 29 Закону 2210 справляється плата в розмірах, передбачених частиною другою статті 34 цього Закону.

У Звіті АМКУ за 2022 рік (стор. 131) вказано, що у 2022 році на рахунок Комітету за кодом класифікації доходів державного бюджету 25010000 «Надходження від плати за послуги, що надаються бюджетними установами згідно з законодавством» надійшло всього 9 695,9 тис. грн, у тому числі отримано плату від суб'єктів господарювання для відшкодування витрат, пов'язаних із розглядом заяв, у сумі 9 425,0 тис. грн (8 812,9 тис. грн – від сплати за розгляд заяв про надання дозволу на концентрацію, 397,8 тис. грн – від сплати за розгляд заяв про надання дозволу на узгоджені дії та 214,0 тис. грн – із заяв про надання висновків відповідно до статей 14 і 29 цього Закону).

Встановлено: аналітичний облік коштів спеціального фонду апарату АМКУ за надходженнями відповідно до статті 34 Закону 2210 здійснюється на підставі відомостей з виписок, отриманих від Державної казначейської служби України та АТ «Укрексімбанк», із занесенням інформації в таблиці EXEL щомісяця наростаючим підсумком та систематизацією за відповідний бюджетний рік.

Аналіз заяв про надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію, надання висновків відповідно до статей 14 і 29 Закону України «Про захист економічної конкуренції» здійснюють згідно з визначеними завданнями та функціями: Департамент досліджень і розслідувань ринків паливно-енергетичного

комплексу та житлово-комунального господарства, Департамент досліджень і розслідувань ринків виробничої сфери, фармацевтики та рітейлу, Департамент досліджень і розслідувань ринків невиробничої сфери, Управління розслідувань недобросовісної конкуренції.

Аналіз даних Звіту АМКУ за 2022 рік щодо надходжень до Комітету плати для відшкодування витрат, пов'язаних із розглядом заяв, відповідно до статті 34 Закону 2210 засвідчив: ф. 3 і ф. 4 не передбачають відображення реквізитів підтверджувального документа про сплату суб'єктом господарювання коштів, зазначених у статті 34 Закону 2210.

Для уникнення розбіжностей (як у Звіті АМКУ за 2021 рік) наведеної у Звіті АМКУ за 2022 рік інформації щодо сплат за розгляд заяв про надання дозволів на концентрацію та/або узгоджені дії з даними, наявними в структурних підрозділах Комітету, на які покладено функції здійснення контролю за концентраціями, узгодженими діями відповідних ринків, та Управлінні фінансового планування, бухгалтерського обліку та звітності, проведено аналіз надходжень до спеціального фонду державного бюджету.

Зазначене свідчить про належне забезпечення Комітетом контролю за повнотою і своєчасністю сплати суб'єктами господарювання до державного бюджету плати для відшкодування витрат, пов'язаних із розглядом заяв.

У главах 2-4 Закону України від 07 червня 1996 р. № 236/96-ВР «Про захист від недобросовісної конкуренції» (далі – Закон 236) та статті 50 Закону 2210 перераховано види порушень законодавства про захист від недобросовісної та економічної конкуренції: неправомірне використання позначень і товару іншого виробника, дискредитування та схиляння до бойкоту суб'єкта господарювання, антиконкурентні узгоджені дії, зловживання монопольним становищем, антиконкурентні узгоджені дії органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, концентрація без отримання відповідного дозволу, подання недостовірної інформації тощо.

З метою забезпечення правової визначеності та однакового застосування вимог законів 236 і 2210 рішенням АМКУ від 09 серпня 2016 р. № 39-рр затверджено рекомендаційні роз'яснення «Щодо застосування положень частин другої, п'ятої та шостої статті 52 Закону України «Про захист економічної конкуренції», частин першої та другої статті 21 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» (далі – Рекомендації 39-рр), що запроваджують детальні розрахунки базових розмірів штрафу за порушення, тяжкість яких визначається як найбільша, значна, середня або помірна.

Комітет під час розрахунку розміру штрафів за порушення повинен керуватися принципами пропорційності, недискримінаційності та розумності. Розрахунок розміру штрафу здійснюється у два етапи: розраховується базовий розмір штрафу для кожного відповідача; базовий розмір штрафу коригується з урахуванням обтяжуючих та пом'якшуючих обставин. Крім того, розмір накладеного штрафу не може перевищувати меж, визначених у частинах другій, п'ятій і шостій статті 52 Закону 2210 і частинах першій і другій статті 21 Закону 236.

Рахункова палата звертає увагу на те, що Рекомендації № 39-рр не містять визначення ступеня тяжкості порушення (найбільший, значний або середній), що унеможливило чітке встановлення розміру штрафу і дає змогу працівникам Комітету застосовувати в аналогічних випадках різні підходи до розрахунку розміру штрафу. Як і в минулому році, не вирішено питання застосування органами Комітету при розрахунку базового розміру штрафу коригуючих коефіцієнтів (від 0,05 до 2). Як наслідок, є ризики неоднозначності та непрозорості при застосуванні коефіцієнта у розрахунку розміру штрафу, що застосовується за конкретне правопорушення.

Відповідно до статей 48 і 56 Закону 2210 органи Комітету приймають, зокрема, рішення про визнання вчинення порушення законодавства про захист економічної конкуренції та накладення штрафу. Особа, на яку накладено штраф за рішенням органу АМКУ, сплачує його у двомісячний строк з дня одержання рішення про накладення штрафу.

У разі сплати штрафу в строк суб'єкт господарювання зобов'язаний протягом п'яти днів з дня сплати штрафу надіслати до Комітету або його територіального відділення документ, що підтверджує таку сплату, а у разі прострочення сплати штрафу за кожний день прострочення стягується пеня у розмірі півтора відсотка від суми штрафу. При цьому розмір пені не може перевищувати розміру штрафу. Слід зазначити, що у разі несплати штрафу у строки, передбачені рішенням, та пені органи Комітету стягують штрафи та пеню в судовому порядку.

У підрозділі «Контроль за виконанням рішень» розділу «Правозастосування» Звіту АМКУ за 2022 рік (стор. 109–112) наведено загальну інформацію щодо накладених та сплачених штрафів.

Крім того, на стор. 128–129 надано інформацію про загальні суми накладення штрафів за 2022 рік (557,9 млн грн) та структуру цих штрафів за типами порушень.

Структура накладених штрафів у 2022 році за типами порушень (стор. 128):

- антиконкурентні узгоджені дії – 372,2 млн грн;
- недобросовісна конкуренція – 85,4 млн грн;
- інформаційні порушення – 75,9 млн грн;
- зловживання монополією – 13,4 млн грн;
- концентрація та узгоджені дії без дозволу – 10,9 млн грн;
- інші порушення – 0,1 млн гривень.

Рахунковою палатою здійснено аналіз наданої інформації (форма 6 «Виявлення та припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції та про захист від недобросовісної конкуренції за січень-грудень 2022 року», затверджена наказом Голови АМКУ від 29 листопада 2017 р. № 141 (далі – ф. 6)), щодо накладених штрафів і встановлено, що загалом Комітетом у 2022 році прийнято 273 рішення органів АМКУ про накладення штрафу та/або встановлення зобов'язання припинити порушення законодавства про захист економічної конкуренції, з яких 203 рішення стосуються саме накладення штрафу.

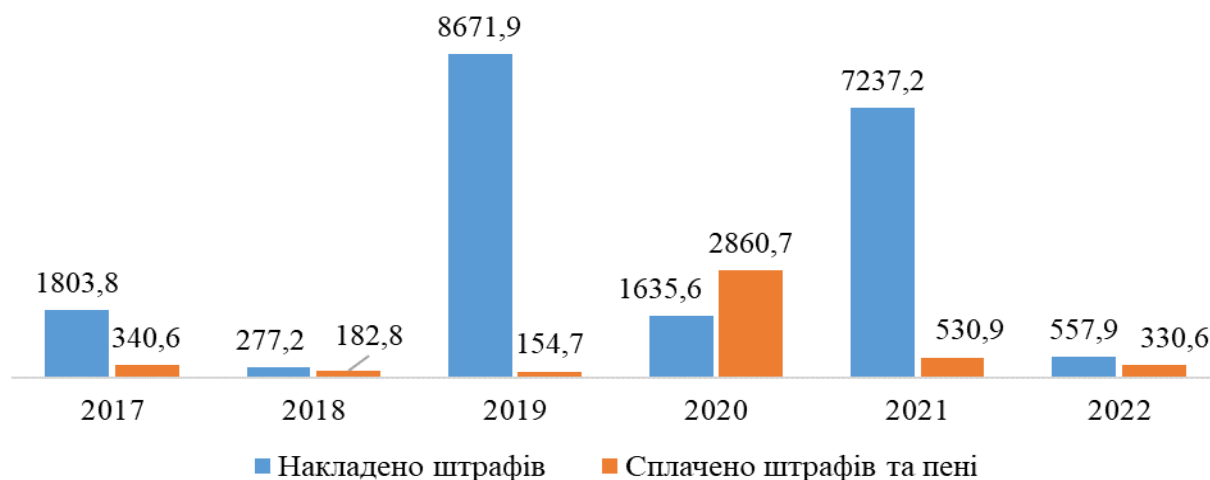
Всього у 2022 році сплачено штрафів та пені на загальну суму 330,6 млн гривень (стор. 129). Ці дані підтверджуються інформацією,

викладеною у формі 8 «Інформація про стан виконання рішень органів Комітету в частині сплати штрафів, накладених на порушників законодавства про захист економічної конкуренції, та пені за січень-грудень 2022 року», затвердженій наказом Голови АМКУ від 29 листопада 2017 р. № 141 (далі – ф. 8).

Діаграма 2 відображає інформацію про суми накладених та сплачених штрафів і пені до державного бюджету за порушення законодавства про захист економічної конкуренції у 2017–2022 роках.

Діаграма 2. Суми накладених та сплачених штрафів і пені до державного бюджету за порушення законодавства про захист економічної конкуренції у 2017–2022 роках

млн грн

Згідно з даними діаграми накладені штрафи на суб'єктів господарювання за порушення законодавства порівняно з попереднім роком зменшились на 6 679,3 млн грн (майже в 13 разів). Показник сплати штрафів та пені за порушення конкурентного законодавства порівняно з 2021 роком зменшився на 200,3 млн гривень.

Довідково. Аналіз стану сплати штрафів, накладених у 2021 році за 5-ма найрезонансними справами на загальну суму 6 237,8 млн грн (становлять 86,0 відс. загальної суми накладених штрафів), зазначених у Звіті Антимонопольного комітету України за 2021 рік, засвідчив: рішення Комітету від 29 квітня 2021 р. № 236-р, яким визнано, що дії ДП «Держвуглепостач», ТОВ «ДТЕК Трейдінг», АТ «ДТЕК Дніпроенерго», АТ «ДТЕК Західенерго», ТОВ «ДТЕК Східенерго», АТ «Центренерго» та ПрАТ «Черкаське хімволокно» є порушенням законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді антиконкурентних узгоджених дій (накладено штрафи на загальну суму 775,5 млн грн), скасовано в судовому порядку. За іншими чотирма справами⁹ рішення оскаржуються в судовому порядку.

Встановлено, що сума накладених у 2022 році штрафів за 5-ма найрезонансними справами – 371 млн грн (66,0 відс. від загальної суми накладених штрафів – 557,9 млн гривень).

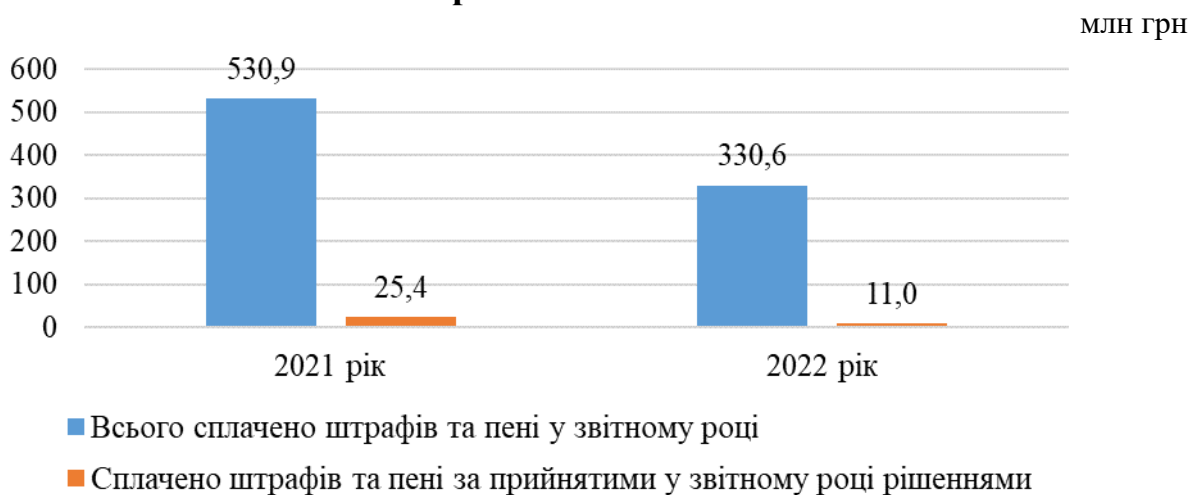
Найбільший штраф накладено за справою про антиконкурентні узгоджені дії у вигляді змови на торгах із закупівлі магістралей, трубопроводів, труб сталевих, обсадних труб, тюбінгів та супутніх виробів (ТОВ «Укрстальпостач»

⁹ Рішення Комітету від 30 березня 2021 р. № 178-р, від 21 грудня 2021 р. № 694-р, від 17 березня 2021 р. № 151-р та від 28 жовтня 2021 р. № 597-р.

і ТОВ «Український трубний завод») у сумі 103,3 млн грн, або 18,5 відс. усіх накладених у 2022 році штрафів.

Аналізом встановлено, що 319,6 млн грн (96,6 відс. обсягу сплачених штрафів та пені) сплачено суб'єктами господарювання за порушення законодавства про захист економічної конкуренції, вчинені у попередні роки. **Отже, з накладених у 2022 році штрафів на загальну суму 557,9 млн грн сплачено у 2022 році лише 11,0 млн грн (діаграма 3).**

Діаграма 3. Сплата штрафів та пені у 2021 і 2022 роках за прийнятими рішеннями

Дані діаграми 3 свідчать, що сума сплачених у 2022 році штрафів та пені за прийнятими у звітному році рішеннями на 14,4 млн грн менше, ніж у 2021 році. При цьому у відсотковому співвідношенні до загальної суми сплачених штрафів та пені цей показник у 2022 році становив 2,0 відс., що на 1,7 відс. більше, ніж у 2021 році.

Відповідно до даних ф. 8 до державного бюджету у 2022 році надійшло 315,9 млн грн штрафів (95,5 відс.) і 14,6 млн грн (4,5 відс.) пені, всього 330,6 млн гривень.

Деталізовану інформацію про сплачені у 2022 році штрафи наведено в таблиці 3.

Таблиця 3

Інформація про сплачені у 2022 році штрафи

млн грн

Вид порушення	Кількість рішень	Сума сплачених штрафних санкцій				
		Разом	з них:			
			штрафи	відс. надходження	пеня	відс. надходження
Антиконкурентні узгоджені дії СГ	70	235,0	229,0	72,5	6,0	41,2
Зловживання монопольним (домінуючим) становищем	46	35,5	28,4	9,0	7,1	48,7
Інформаційні порушення	63	9,5	9,0	2,8	0,6	4,0
Недобросовісна конкуренція	11	15,1	14,7	4,6	0,4	2,7
Концентрація та узгоджені дії без дозволу	27	34,9	34,9	11,0	0,0	0,0
Інші порушення	1	0,5	0,0	0,0	0,5	3,4
ВСЬОГО	218	330,6	315,9	100,0	14,6	100,0

Під час здійснення аналізу ф. 6 і ф. 8 встановлено, що із 218 (2021 рік – 882) рішень про накладення штрафів у сумі 557,9 млн грн (2021 рік – 7 237,2 млн грн) до державного бюджету суб'єктами господарювання сплачено за 104 рішеннями – 11,0 млн грн, або 2,0 відс. загального розміру накладених штрафів, у тому числі в повному обсязі за 85 рішеннями – 10,6 млн грн, частково за 19 рішеннями – 0,4 млн гривень.

Щодо проведеної претензійно-позовної роботи слід зазначити, що з метою захисту інтересів держави, споживачів та суб'єктів господарювання апарат і МТВ Комітету протягом звітнього року зверталися до суду в 233 випадках (у 2021 році – в 477 випадках) для забезпечення своєчасної сплати штрафів та пені, накладених за порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Судами задоволено 221 позов (у 2021 році – 322 позови) (стор. 111). У 2022 році порівняно з 2021 роком показники поданих позовів та їх задоволення судами зменшилися на 51,2 і 31,4 відс. відповідно.

Всього, за даними Комітету, кількість виконавчих проваджень щодо примусового виконання прийнятих рішень збільшилась з 724 станом на 01.01.2022 до 968 станом на 31.12.2022. Таке зростання стало наслідком збільшення проваджень зі стягнення судового збору з 484 до 607, при цьому кількість проваджень зі стягнення штрафу та пені, зобов'язання виконати рішення Комітету зменшилась у 2022 році з 240 до 361.

У 2022 році фактично виконано 57 виконавчих проваджень на загальну суму 151,6 млн гривень.

На виконанні у відділах державної виконавчої служби станом на 31 грудня 2022 перебувало 968 виконавчих проваджень на загальну суму 2,9 млрд гривень.

У 2022 році, як і в попередні роки, рішення про накладення великих штрафів суб'єктами господарювання добровільно не виконувалися, а оскаржувалися до суду. Як наслідок, поки АМКУ ініціює примусове виконання рішення в суді (від 1 до 2,5 років), окремі відповідачі за цей час позбавляються всіх своїх активів, що унеможливорює примусове виконання прийнятих Комітетом рішень.

На стор. 110 Звіту АМКУ за 2022 рік вказано, що протягом 2022 року в судах оскаржено 77 рішень органів Комітету (з рішень, прийнятих як у звітному, так і в попередніх періодах) у справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Комітетом надано зведену інформацію про стан судового оскарження рішень АМКУ суб'єктами господарювання у 2022 році, за винятком інформації щодо оскарження рішень територіальних відділень Комітету.

У стадії судового оскарження у 2022 році було 34 рішення апарату Комітету на загальну суму 447,7 млн гривень.

У 2022 році судами визнано недійсними повністю або частково 17 рішень органів АМКУ (у 2021 році – 16).

Аналіз засвідчив: у 2022 році, як і в попередні роки, Комітетом заходи адміністративної відповідальності не застосовувалися, отже, у Звіті АМКУ за 2022 рік такий напрям роботи не відображено.

Причина – правова колізія між нормами Закону 2210 і КУпАП, яка на думку Комітету, унеможлиблює в певних випадках притягнення посадових осіб до адміністративної відповідальності, передбаченої статтями 164³, 166¹–166⁴ КУпАП.

Частиною другою статті 54 Закону 2210, зокрема, встановлено, що за правопорушення, передбачені пунктами 4, 13–16 статті 50 цього Закону, посадові особи органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю несуть адміністративну відповідальність згідно із законом.

Кваліфікацію та юридичний склад адміністративних правопорушень, передбачених статтями 164³, 166¹–166⁴ КУпАП, визначено Законом України «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності», який втратив чинність з дня набрання чинності Законом 2210. Отже, об'єктивна сторона порушень законодавства про захист економічної конкуренції та відповідних адміністративних правопорушень не збігається.

Як вбачається зі змісту статей 164³, 166¹–166⁴ КУпАП, відповідні адміністративні правопорушення стосуються тих правопорушень у сфері захисту економічної конкуренції, склад яких та (або) відповідальність за які не відповідають положенням статті 54 Закону 2210. Водночас передбачена статтею 54 Закону 2210 відповідальність за адміністративне правопорушення, яке стосується перешкоджання діяльності АМКУ (пункт 16 статті 50 Закону 2210), не відображена в нормах КУпАП.

Таким чином, оскільки об'єктивна сторона адміністративного правопорушення, вчиненого посадовою особою органу державної влади, органу місцевого самоврядування чи суб'єкта господарювання, не існує окремо від об'єктивної сторони відповідного правопорушення, вчиненого юридичною особою, застосування в таких випадках адміністративної відповідальності, передбаченої статтями 164³, 166¹–166⁴ КУпАП, до задіяних у правопорушенні посадових осіб унеможливлено.

Встановлено, що у Верховній Раді України зареєстровано законопроект «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо відповідальності за порушення законодавства про захист економічної конкуренції»¹⁰, який включено до розділу II Порядку денного сьомої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання, затвердженого постановою Верховної Ради України від 15 лютого 2022 р. № 2035.

Цим законопроектом пропонується з метою уникнення правової колізії виключити з КУпАП статтю 164³ «Недобросовісна конкуренція» і статті 166¹–166³ «Зловживання монополієм становисцем на ринку», «Неправомірні угоди

¹⁰ Реєстраційний № 5432 від 27 квітня 2021 року.

між підприємцями», «Дискримінація підприємців органами влади і управління», а статтю 166⁴ викласти в новій редакції: «Порушення порядку подання інформації та виконання рішень, неявка на виклик, створення перешкод працівникам Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень у проведенні перевірок, огляду, вилученні майна, документів, предметів чи інших носіїв інформації».

Законопроект включено до Плану законопроектної роботи Верховної Ради України на 2023 рік (пункт 362), затвердженого постановою Верховної Ради України від 07 лютого 2023 р. № 2910-ІХ, та передбачено його розгляд Верховною Радою України у II кварталі 2023 року.

Отже, на сьогодні потребує унормування правова колізія між нормами Закону 2210 і КУпАП, що унеможлиблює у певних випадках притягнення посадових осіб та інших працівників суб'єктів господарювання, працівників органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю до адміністративної відповідальності.

ІV. АНАЛІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНТИМОНОПОЛЬНИМ КОМІТЕТОМ УКРАЇНИ ФУНКЦІЇ УПОВНОВАЖЕНОГО ОРГАНУ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ ДОПОМОГИ СУБ'ЄКТАМ ГОПОДАРЮВАННЯ

Відповідно до пункту 6 статті 3 Закону 3659 одним із основних завдань АМКУ є участь у формуванні та реалізації конкурентної політики в частині проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання та здійснення контролю за допустимістю такої допомоги для конкуренції.

Частиною п'ятою статті 7 Закону 3659 встановлено: у сфері здійснення контролю за допустимістю державної допомоги для конкуренції АМКУ має повноваження, визначені Законом України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання». Закон 1555 набрав чинності в повному обсязі 02.08.2017, його прийнято на виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Державною допомогою суб'єктам господарювання згідно з пунктом 1 частини першої статті 1 Закону 1555 є підтримка у будь-якій формі суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, що спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності.

З метою реалізації Указу 64/2022, а також ефективного та оперативного прийняття управлінських рішень для фінансового забезпечення першочергових потреб держави щодо відсічі збройної агресії, забезпечення національної безпеки й соціального захисту громадян України та спрощення механізму отримання суб'єктами господарювання державних коштів на компенсацію збитків, пов'язаних із воєнним станом, Верховною Радою України внесено

зміни¹¹ до Закону 1555, спрощено механізм надання суб'єктам господарювання державної допомоги під час дії воєнного стану та протягом року після його завершення або скасування, а саме:

- під час дії воєнного стану норми статей 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 Закону 1555 та інші норми законодавства, що впливають із зазначених статей цього Закону, не застосовуються;

- державна допомога, що надається під час дії воєнного стану, є допустимою;

- надавачі державної допомоги звільняються від обов'язку повідомлення про нову державну допомогу та про пропозиції щодо внесення змін до умов чинної державної допомоги, якщо така державна допомога надається під час дії воєнного стану та протягом одного року після його припинення або скасування, та подання інформації про чинну державну допомогу, надану під час дії воєнного стану та протягом одного року після його припинення або скасування.

Аналіз підрозділу «Моніторинг і контроль державної допомоги» розділу «Правозастосування» Звіту АМКУ за 2022 рік (стор. 85–94) засвідчив, що інформація про державну допомогу суб'єктам господарювання ґрунтується відповідно до норм Закону 1555 виключно на інформації, наданій Комітетом надавачами такої допомоги.

У Звіті АМКУ за 2022 рік (стор. 85) зазначено, що у січні-лютому 2022 року Комітетом прийнято 16 рішень щодо державної допомоги, що містять 18 висновків:

- підтримку суб'єктів господарювання визнано такою, що не є державною допомогою, – 10;

- допустима державна допомога для конкуренції – 7;

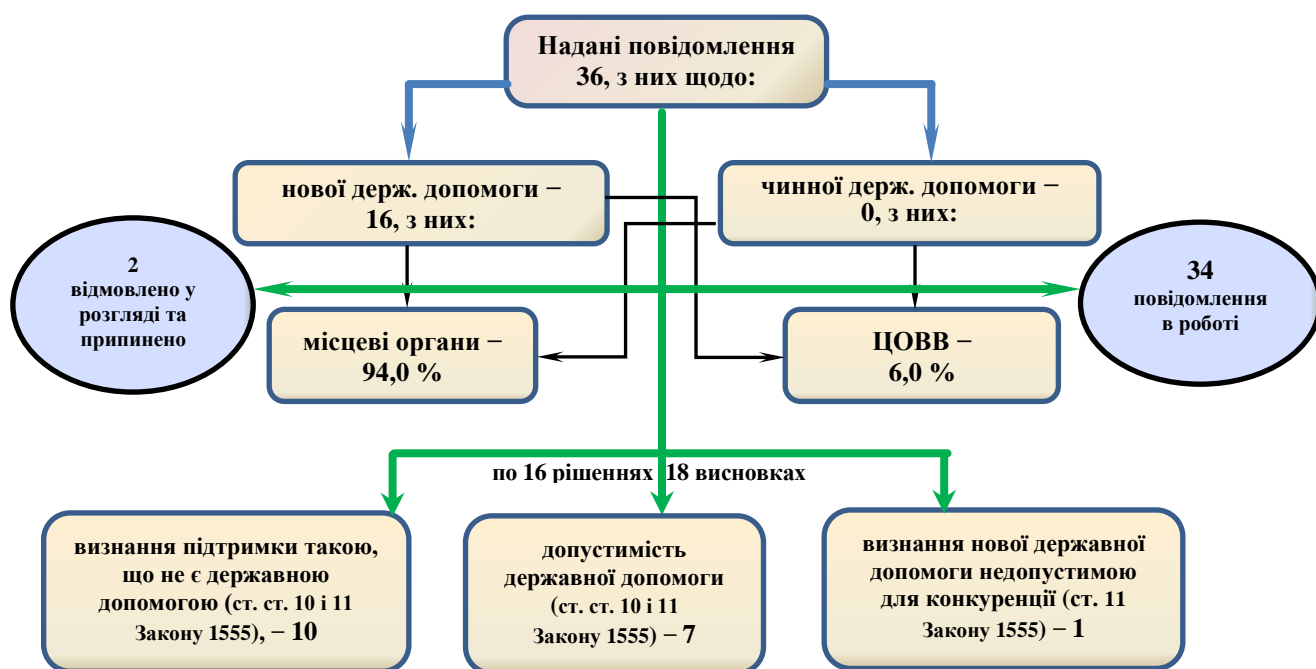
- державна допомога є недопустимою для конкуренції – 1.

Під час аналізу повноти і достовірності відображеної у Звіті АМКУ за 2022 рік інформації про державну допомогу, даних реєстру державної допомоги, реєстру рішень щодо державної допомоги, реєстру справ про державну допомогу та Звіту про діяльність Департаменту моніторингу і контролю державної допомоги за 2022 рік¹² у частині кількісних показників (повідомлення та прийняті рішення про державну допомогу) розбіжностей не встановлено.

За даними Комітету, при опрацюванні 36 повідомлень надавачів державної допомоги відмовлено та припинено розгляд двох повідомлень, розгляд 34 на період дії воєнного стану зупинено (схема 2).

¹¹ Закон України від 01 квітня 2022 р. № 2175-ІХ «Про внесення зміни до пункту 5-2 розділу 9 «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» щодо застосування його положень під час дії воєнного стану».

¹² Додаток 4 до наказу Голови АМКУ від 29 грудня 2017 р. № 141 «Про удосконалення звітності територіальних відділень і структурних підрозділів Комітету».

Схема 2. Надані у 2022 році повідомлення та прийняті рішення про державну допомогу

Як свідчать дані схеми, відсоток подання повідомлень центральними органами виконавчої влади (ЦОВВ), які є найбільш значимими надавачами державної допомоги, найнижчий.

У Звіті АМКУ за 2022 рік (стор. 87) зазначено, що рішення Комітету стосувалися підтримки та державної допомоги на загальну суму 4 039,9 млн грн (без урахування гарантій в євро), у тому числі:

- про допустимість державної допомоги для конкуренції – 351,5 млн грн;
- про визнання державної допомоги недопустимою для конкуренції – 5,1 млн грн;
- щодо визнання підтримки суб'єктів господарювання такою, що не є державною допомогою, – 3 693,2 млн гривень.

Крім того, Комітетом у 2022 році прийнято одне рішення про надання державної допомоги у формі гарантії за кредитом Європейського банку реконструкції та розвитку на загальну суму 14,5 млн євро.

Встановлено, що 18 прийнятих упродовж попередніх 2019–2021 років рішень Комітету, якими визначено зобов'язання щодо повернення незаконної державної допомоги, визнаної недопустимою для конкуренції, оскаржуються надавачами у судовому порядку. У двох випадках рішення Комітету скасовано в судовому порядку, у двох частково скасовано, щодо інших рішень розгляд справи триває. Отже, незаконна державна допомога, визнана недопустимою для конкуренції, до відповідного бюджету в повному обсязі не повернена.

Аналіз рішень, прийнятих Комітетом, засвідчив, що АМКУ в ряді випадків не володіє інформацією про фактичні розміри коштів, які підлягають поверненню до відповідного бюджету як отримана суб'єктом господарювання державна допомога, визнана незаконною і недопустимою для конкуренції, оскільки не всі надавачі державної допомоги надають таку інформацію.

Отже, Комітет, володіючи інформацією від надавачів про тривалість і загальний обсяг підтримки, не вказує як в основній, так і резолютивній частині своїх рішень конкретну суму, яка визнається незаконною державною допомогою, недопустимою для конкуренції та підлягає поверненню до відповідного бюджету.

Довідково. За поясненням Комітету, підхід АМКУ повністю відповідає європейським вимогам. Під час розгляду відповідних справ про державну допомогу Комітет діяв так само, як діяла Європейська комісія: не маючи чіткого розрахунку суми, що підлягає поверненню до бюджету, було зазначено, яка саме державна допомога вважається незаконною, та вказано, що вона має бути повернена в фактично наданому обсязі.

Таким чином, з метою реалізації Указу 64/2022 до Закону 1555 внесено зміни, якими спрощено механізм надання суб'єктам господарювання державної допомоги під час дії воєнного стану та протягом року після його завершення або скасування. Державна допомога, що надається під час дії воєнного стану, вважається допустимою.

Рішення Комітету щодо повернення до відповідного бюджету отриманої незаконної державної допомоги, визнаної недопустимою для конкуренції, прийняті впродовж 2019–2021 років, не виконано.

V. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ ЯК ОРГАНУ ОСКАРЖЕННЯ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

У зв'язку з повномасштабним військовим вторгненням РФ Кабінетом Міністрів України прийнята постанова від 28 лютого 2022 р. № 169 «Деякі питання здійснення оборонних та публічних закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану»¹³, яка регулювала порядок здійснення публічних та оборонних закупівель на початку повномасштабного військового вторгнення РФ до України.

12 жовтня 2022 року прийнята постанова Кабінету Міністрів України № 1178 «Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування», яка була чинною станом на кінець 2022 року і визначала новий порядок проведення торгів та їх оскарження до органу оскарження (АМКУ), зокрема оптимізацію строків оскарження та розгляду скарг.

Закон 922 (із змінами) установлює правові та економічні засади здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для забезпечення потреб держави та об'єднаних територіальних громад і визначає державний орган (АМКУ), до компетенції якого належить забезпечення неупередженого та ефективного захисту прав і законних інтересів осіб, пов'язаних з участю у процедурах закупівлі, який для розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель утворює Комісію (комісії).

¹³ Втратила чинність згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2022 р. № 1275 «Деякі питання здійснення оборонних закупівель на період дії правового режиму воєнного стану».

З метою реалізації Закону 1219¹⁴, на який посилається Закон 1530 у частині набрання чинності його положеннями, Комітетом 01 квітня 2021 р. видано розпорядження № 9-рп «Про затвердження Порядку конкурсного відбору та призначення на посади уповноважених з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель», зареєстроване в Мін'юсті 11 травня 2021 р. за № 618/36240.

Крім того, АМКУ розроблено та подано у жовтні 2021 року на розгляд Уряду проект постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України», якою запропоновано змінити граничну штатну чисельність апарату АМКУ; встановити розмір посадового окладу уповноважених з розгляду скарг у сфері публічних закупівель на рівні посадового окладу державних уповноважених АМКУ; врегулювати встановлену законодавством потребу в проведенні спеціальної перевірки щодо уповноважених з розгляду скарг у сфері публічних закупівель, які претендуватимуть на зайняття посад і призначатимуться на них.

Кабінетом Міністрів України постанову «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України» прийнято 20 жовтня 2021 р. за № 1083, а структуру апарату АМКУ, до якої передбачалося включити десять посад уповноважених з розгляду скарг у сфері публічних закупівель, затверджено наказом Голови АМКУ від 23 жовтня 2021 р. № 1090-ВК.

Установлено, що на кінець 2022 року в АМКУ Комісію (комісії) не створено, рішення про оголошення конкурсу з відбору претендентів на посади уповноважених з розгляду скарг у сфері публічних закупівель не ухвалювалися.

Довідково. За поясненням Комітету, «у 2022 році проведенню конкурсів на посади уповноважених з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель в Комітеті перешкоджали обмеження, введені на час карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, та введення воєнного стану в Україні.

Відповідно до Порядку конкурсного відбору та призначення на посади уповноважених з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 01 квітня 2021 р. № 9-рп, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 11 травня 2021 р. за № 618/36240 (надалі – Порядок), та наказу Голови Антимонопольного комітету України від 13 лютого 2023 року № 79-ВК «Про оголошення конкурсу на зайняття вакантних посад уповноважених з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель» у Комітеті протягом лютого-березня 2023 року проведено конкурсний відбір на зайняття 4 вакантних посад уповноважених з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель.

За рішенням комісії з конкурсного відбору кандидатів на посади уповноважених з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель визначені 4 переможці конкурсного відбору на посади уповноважених з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель, яких призначено на посади відповідно до Наказів Голови Комітету від 13 квітня 2023 р. № 196-ВК, від 13 квітня 2023 р. № 197-ВК, від 13 квітня 2023 р. № 198-ВК, від 13 квітня 2023 р. № 199-ВК».

Отже, оскільки не створено Комісії (комісій), АМКУ не виконано вимог статті 6¹ Закону 3659 щодо оприлюднення щорічного звіту про діяльність Комісії (комісій) та узагальнену практику розгляду скарг за звітний рік. **Як**

¹⁴ Набрав чинності 04.03.2021.

наслідок, громадськість позбавлено законного права на отримання інформації.

Встановлено, що в АМКУ до утворення Комісії (комісій) з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель впродовж звітнього 2022 року постійно діяла Колегія.

Про діяльність Колегії за звітний рік йдеться на стор. 100, зокрема, вказано:

кількість скарг, що надійшли на розгляд, – 3 865 (порівняно з 2021 роком показник зменшився на 74,0 відс., або на 11 963 од.);

кількість проведених засідань – 148 (2021 рік – 301, показник зменшився на 51,0 відс.);

кількість прийнятих рішень з розгляду скарг – 7 939 (2021 рік – 28 770, показник зменшився на 72,0 відс.);

дані щодо рішень, оскаржених до суду: оскаржено до суду – 70, перебувають на розгляді в суді першої, апеляційної та касаційної інстанції (призначено розгляд або в письмовому провадженні) – 63, залишено без змін – 7;

кількість листів, надісланих до правоохоронних органів, – 4.

На стор. 126 наведено інформацію про структуру розглянутих скарг, зокрема, вказано, що з 3 865 скарг, отриманих АМКУ у 2022 році, щодо 3 046 прийнято рішення про задоволення повністю/частково, 848 – у задоволенні відмовлено, розгляд 124 скарг припинено.

Згідно зі статтею 18 Закону 922 за подання скарги до органу оскарження справляється плата через електронну систему закупівель в день подання скарги, після чого скарга автоматично вноситься до реєстру скарг і формується її реєстраційна картка, яка разом зі скаргою автоматично оприлюднюється в електронній системі закупівель. Постановою 292 визначено розміри плати та затверджено Порядок здійснення плати за подання скарги до органу оскарження через електронну систему закупівель та її повернення суб'єкту оскарження.

Відповідно до змін, внесених Постановою 944 до Переліку 106, функції постійного контролю за правильністю та своєчасністю зарахування до державного бюджету надходжень плати за подання скарги щодо процедур закупівлі до органу оскарження (ККДБ 24061800), а також ведення обліку таких платежів у розрізі платників з метою забезпечення повернення коштів, помилково або надміру зарахованих до державного та місцевих бюджетів, покладаються на Мінекономіки.

Встановлено, що плата за подання суб'єктами господарювання скарг у сфері публічних закупівель зараховується на окремий поточний рахунок адміністратора (ДП «ПРОЗОРРО»).

На стор. 99 Звіту АМКУ за 2022 рік вказано обсяг коштів, сплачених суб'єктами оскарження за подання скарг, – 91,6 млн грн, а також обсяг коштів, повернутих суб'єктам оскарження за результатами задоволення скарг, – 53,5 млн гривень. Цю інформацію ДП «ПРОЗОРРО» щомісяця у 2022 році надавало Комітету.

Згідно з даними Державної казначейської служби України, розміщеними на вебпорталі «Open budget», до державного бюджету за ККДБ 24061800

«Плата за подання скарги щодо процедур закупівлі до органу оскарження» у 2022 році надійшло 22,2 млн гривень.

Забезпечення неупередженого та ефективного захисту прав і законних інтересів осіб, пов'язаних з участю у процедурах закупівлі, шляхом розгляду скарг про порушення законодавства у цій сфері та про результати діяльності органу оскарження відображено на стор. 95–102 у підрозділі «Діяльність Комітету як органу оскарження у сфері публічних закупівель» розділу «Правозастосування» Звіту АМКУ за 2022 рік. Інформацію викладено стисло, окреслено процеси удосконалення функціонування органу оскарження у сфері публічних закупівель та вказано статистичні показники його діяльності за звітний рік.

Водночас встановлено, що порядок формування річного звіту про діяльність Комітету на кінець 2022 року АМКУ не визначено, як наслідок, річний звіт АМКУ сформовано у довільній формі.

Довідково. На час завершення аналізу наказом Голови Комітету від 24 травня 2023 р. № 27-ОД затверджено Перелік даних (інформації), що є обов'язковими для включення до річного звіту Антимонопольного комітету України.

Щодо здійснення контролю за створенням конкурентного середовища та захистом конкуренції у сфері публічних закупівель необхідно зазначити.

Згідно з пунктом 5 частини першої статті 3 Закону 3659 одним із основних завдань АМКУ є участь у формуванні та реалізації конкурентної політики в частині здійснення контролю за створенням конкурентного середовища та захистом конкуренції у сфері публічних закупівель.

Виконання повноважень органів АМКУ в розрізі виявлення та припинення порушень законодавства, передбачених положеннями статті 6 Закону 2210, відображено у Звіті АМКУ за 2022 рік у підрозділі «Антиконкурентні узгоджені дії» розділу «Правозастосування» (стор. 103–107).

Серед ключових показників 2022 року щодо виявлення та припинення порушень у вигляді викривлення результатів торгів, аукціонів, конкурсів є кількість припинених порушень АМКУ у вигляді антиконкурентних узгоджених дій суб'єктів господарювання – 285 (стор. 104) та сума штрафів, накладених у справах про порушення у вигляді викривлення результатів торгів (тендерів, конкурсів), – 372,2 млн грн, що є складовою загальної суми накладених у 2022 році штрафів – 557,9 млн грн (стор. 110).

Ці показники підтверджено відповідним обліком (ф. 6).

Отже, **розпочата АМКУ реформа органу оскарження у сфері публічних закупівель, мета якого – забезпечення ефективного захисту прав і інтересів суб'єктів оскарження, що охороняються законом, станом на кінець 2022 року не завершена.**

VI. АНАЛІЗ ПОЛОЖЕНЬ ЗВІТУ ЩОДО ЗАКОНОПРОЄКТНОЇ ТА НОРМОТВОРЧОЇ РОБОТИ АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ

Відповідно до функціонального спрямування діяльності структурних підрозділів АМКУ Планом 2022 (зі змінами) передбачалося розробити шість проєктів постанов Кабінету Міністрів України, що стосуються надання державної допомоги суб'єктам господарювання.

Аналіз виконання Плану 2022 засвідчив: всі шість визначених проєктів постанов Кабінету Міністрів України розроблено.

Три проєкти розглянуті Кабінетом Міністрів України та прийняті відповідні постанови¹⁵.

Крім того, протягом 2022 року АМКУ вжито заходів, спрямованих на реалізацію вимог Закону України від 11 вересня 2003 р. № 1160-IV «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», а саме врегульовано порядок реалізації державної регуляторної політики в АМКУ.

Також наказом Голови АМКУ від 30 грудня 2021 р. № 155-ОД затверджено План-графік здійснення заходів із відстеження результативності регуляторних актів АМКУ на 2022 рік, що виконано в повному обсязі (звіти про відстеження результативності оприлюднено на офіційному вебсайті АМКУ).

У Звіті АМКУ за 2022 рік зазначено (стор. 54): «На виконання частини третьої статті 20¹ Закону України «Про Антимонопольний комітет України» Комітет постійно проводить експертизу проєктів актів законодавства, внесених народними депутатами України».

Так, за 2022 рік опрацьовано 381 проєкт нормативно-правових актів, рішень інших органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, адміністративно-господарського управління та контролю, що на 69,0 відс. менше показника 2021 року (1 243 од.), з них 71 проєкт законодавчих та інших нормативно-правових актів, розроблених державними органами, та 310 проєктів рішень і рішень органів місцевого самоврядування.

Встановлено, що зазначене відповідає інформації, наведеній у Звіті АМКУ за 2022 рік.

VII. АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ КАДРОВОГО ТА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ

Звіт АМКУ за 2022 рік (стор. 119–121) містить інформацію щодо кадрового забезпечення. Так, зокрема, гранична чисельність працівників АМКУ на 2022 рік затверджена в загальній кількості 761 шт. од., з яких державних службовців – 713 шт. од., у тому числі апарату – 363 шт. од., з яких 327 державних службовців, територіальних відділень – 398 шт. од., з яких 386 державних службовців.

Фактична чисельність працівників АМКУ становила 565 осіб, у тому числі апарату – 271 особа, територіальних відділень – 294 особи. Порівняно з 2021 роком фактична чисельність працівників апарату і територіальних відділень АМКУ зменшилася на 17 і 11 працюючих, або 5,9 і 3,6 відс. відповідно.

---

¹⁵ Постанови Кабінету Міністрів України від 07 вересня 2022 р. № 1001 «Про внесення змін до Порядку повернення незаконної державної допомоги, недопустимої для конкуренції», від 20 січня 2023 р. № 52 «Про затвердження критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання для підтримки культури та збереження культурної спадщини» та від 18 квітня 2023 р. № 348 «Про затвердження критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання для забезпечення розвитку регіонів та для підтримки середнього та малого підприємства».

Отже, на кінець 2022 року в центральному апараті АМКУ налічувалось 92 вакансії, в територіальних відділеннях – 104. Порівняно з 2021 роком кількість вакансій в апараті і територіальних відділеннях АМКУ збільшилася на 17 і 11 одиниць, або 18,5 і 10,6 відс. відповідно.

Аналіз засвідчив, що на початок 2022 року в апараті АМКУ налічувалось 75 вакансій, а в територіальних відділеннях – 93. У період з 1 січня до 24 лютого 2022 року в апараті Комітету було оголошено 20 конкурсів на зайняття посад державної служби категорій «Б» і «В», проведено – 15. За результатами проведених конкурсів призначено на посади державної служби 6 державних службовців апарату Комітету, які відповідали вимогам до компетентності, у територіальних відділеннях Комітету – 18 державних службовців.

У зв'язку з введенням в Україні відповідно до Указу 64/2022 воєнного стану конкурси на зайняття посад державної служби не проводились. 20.05.2022 набрав чинності Закон України від 12 травня 2022 р. № 2259–ІХ «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану», яким внесено зміни до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» і передбачено спрощену процедуру вступу на посади державної служби та посади в органах місцевого самоврядування у період дії воєнного стану.

Упродовж травня – грудня 2022 року на посади апарату Комітету призначено 25 осіб, з них 13 державних службовців апарату Комітету призначено на вищі посади, у територіальних відділеннях Комітету – 14 осіб.

У системі Комітету протягом цього періоду звільнилося 99 осіб (13 відс.), у тому числі в апараті – 47, територіальних відділеннях – 52.

Звільнення працівників Комітету здебільшого пов'язано з введенням в Україні воєнного стану та неможливістю виконання функціональних обов'язків у зв'язку з виїздом з постійного місця проживання та за сімейними обставинами.

На виконання доручення Міністра Кабінету Міністрів України від 02 серпня 2022 р. № 15306/0/2-22 і з метою забезпечення виконання резолюції Прем'єр-міністра України від 27 липня 2022 р. № 19644/0/1-22 до Кабінету Міністрів України надіслано інформацію про результати проведеної самодіагностики АМКУ з відповідними пропозиціями щодо оптимізації чисельності працівників Комітету.

На виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2022 р. № 824-р «Про проведення функціонального аудиту органів виконавчої влади» з урахуванням листа Національного агентства України з питань державної служби від 26 вересня 2022 р. № 86/92/22-22 до Кабінету Міністрів України та Національного агентства України з питань державної служби надіслано Звіт за результатами функціонального аудиту Антимонопольного комітету України з пропозиціями щодо оптимізації системи органів Антимонопольного комітету України.

За результатами проведених самодіагностики та функціонального аудиту до Кабінету Міністрів України надано пропозиції щодо оптимізації штатної чисельності апарату Комітету на 30 шт. од. за рахунок скорочення окремих

вакантних посад, наявних у структурних підрозділах апарату АМКУ (8 відс. штатної чисельності апарату).

У зв'язку із завершенням ліквідації обласних територіальних відділень Комітету можлива оптимізація штатної чисельності 6 міжобласних територіальних відділень АМКУ (46 шт. од.) за рахунок скорочення окремих вакантних посад, які не заповнювалися протягом тривалого часу (12 відс. штатної чисельності територіальних відділень).

На виконання доручення Прем'єр-міністра України від 17 січня 2023 р. № 32/1/1-23-ДСК до листа НАДС від 04 січня 2023 р. № 92.1/1 дск з урахуванням самодіагностики, проведеної на виконання резолюції Прем'єр-міністра України від 27 липня 2022 р. № 19644/0/1-22, АМКУ після опрацювання матеріалів за результатами функціонального аудиту в лютому 2023 року надав пропозиції щодо оптимізації штатної чисельності системи органів Комітету (76 шт. одиниць).

Таким чином, встановлено, що вакансії як в центральному апараті, так і в територіальних відділеннях тривалий час не заповнювались.

У Звіті АМКУ за 2022 рік (стор. 130-131) зазначена інформація щодо фінансового забезпечення Комітету.

Законом 1928 (із змінами) АМКУ за КПКВК 6011010 «Керівництво та управління у сфері конкурентної політики, контроль за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції» (далі – КПКВК 6011010) затверджено видатки в загальному обсязі 345 569,5 тис. грн, у тому числі за загальним фондом – 338 021,5 тис. грн, спеціальним – 7 548,0 тис. гривень.

У 2022 році порівняно з 2021 роком обсяг затверджених за загальним фондом видатків АМКУ збільшено на 26 598,4 тис. грн, при цьому за спеціальним фондом обсяг видатків не змінювався.

У зв'язку з введенням в Україні відповідно до Указу 64/2022 воєнного стану та скороченням видатків загального фонду державного бюджету, передбачених головним розпорядникам коштів згідно з постановами Кабінету Міністрів України від 10 березня 2022 р. № 245 і від 01 квітня 2022 р. № 401 «Про спрямування коштів до резервного фонду державного бюджету», із змінами (далі – постанови 245 і 401 відповідно), видатки АМКУ за загальним фондом за КПКВК 6011010 скорочено на 48 872,3 тис. гривень.

З урахуванням внесених постановами 245 і 401 змін бюджетні призначення, передбачені АМКУ за загальним фондом, становили 289 149,2 тис. грн, що порівняно з 2021 роком на 22 273,9 млн грн менше.

Сума затверджених кошторисом видатків за КПКВК 6011010 з урахуванням внесених протягом 2022 року змін до кошторисів спеціального фонду державного бюджету Комітету і його територіальних органів становила 12 178,2 тис. грн, у тому числі за рахунок взяття на фінансування коштів залишку на початок звітної року – 4 468,7 тис. гривень.

Отже, враховуючи зміни, фактичний обсяг бюджетних асигнувань, затверджених кошторисом АМКУ на 2022 рік за КПКВК 60101010, становив 301 327,4 тис. грн, у тому числі за загальним фондом – 289 149,2 тис. грн, спеціальним – 12 178,2 тис. гривень.

Касові видатки у 2022 році становили 266 316,6 тис. грн, у тому числі за загальним фондом – 256 647,6 тис. грн, спеціальним – 9 668,9 тис. гривень.

У 2022 році порівняно з 2021 роком обсяг касових видатків АМКУ за КПКВК 6011010 зменшено на 35 722,8 тис. грн, у тому числі за загальним фондом – на 33 247,6 тис. грн, спеціальним – на 2 475,3 тис. гривень.

Касові видатки Комітету за КПКВК 6011010, відображені у Звіті АМКУ за 2022 рік, відповідають показникам бюджетної звітності, затвердженим у встановленому Державною казначейською службою України порядку.

Аналіз виконання АМКУ видаткової частини державного бюджету на 2022 рік засвідчив: видатки бюджету за КПКВК 6011010 на 35 010,8 тис. грн менші, ніж затверджені відповідні бюджетні асигнування.

Встановлено, що внаслідок об'єктивних обставин, пов'язаних з функціонуванням Комітету в умовах воєнного стану, запровадженого з 24.02.2022, кошторисні призначення за КПКВК 6011010 виконано на 88,4 відс., у тому числі за загальним фондом – на 88,76 відс., спеціальним – на 79,39 відсотка.

Отже, показники Звіту АМКУ за 2022 рік щодо фінансового забезпечення відповідають показникам бюджетної звітності за 2022 рік, затвердженим у встановленому Державною казначейською службою України порядку.

Штатна чисельність працівників системи АМКУ потребує оптимізації з урахуванням фактичного забезпечення виконання Комітетом завдань і функцій.

VIII. СТАН РЕАГУВАННЯ НА РЕКОМЕНДАЦІЇ РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ПОПЕРЕДНЬОГО АНАЛІЗУ

За результатами аналізу Звіту Антимонопольного комітету України за 2021 рік у частині, що впливає на виконання державного бюджету, до АМКУ надіслано Звіт та рішення Рахункової палати від 16 серпня 2022 р. № 16-2, що містили 12 рекомендацій щодо усунення виявлених недоліків і порушень.

Встановлено, що Комітетом затверджено План заходів Антимонопольного комітету України щодо виконання пункту 5 пропозицій, зазначених у рішенні Рахункової палати від 16 серпня 2022 р. № 16-2 (наказ в. о. Голови Комітету від 13 жовтня 2022 р. № 56-ОД).

Аналіз засвідчив: із 12 рекомендацій виконано 9, з яких частково – 2, не виконано 3 рекомендації.

Так, без належної уваги залишилися рекомендації Рахункової палати щодо:

– створення відкритого реєстру розпочатих досліджень ринків та відображення інформації про стан реалізації досліджень ринків у річному звіті. За інформацією Комітету, результати досліджень ринків відображаються в річному звіті, у зв'язку із запровадженням в Україні воєнного стану, створення додаткового відкритого реєстру розпочатих досліджень ринків не є доцільним;

– забезпечення здійснення заходів щодо визначення в рішеннях про повернення до відповідного бюджету суми незаконної державної допомоги, визнаної недопустимою для конкуренції. За інформацією Комітету, під час розгляду відповідних справ про державну допомогу Комітет діяв так само, як діє Європейська Комісія: за відсутності чіткого розрахунку суми, що підлягає поверненню до бюджету, безпосередньо зазначається, яка саме державна

допомога вважається незаконною, та вказується, що вона має бути повернена у фактично наданому обсязі;

– унормування питання застосування Комітетом при розрахунку базового розміру штрафу коригуючих коефіцієнтів (від 0,05 до 2). За інформацією Комітету, розроблення нормативно-правового акта, що унормує питання застосування Комітетом при розрахунку базового розміру штрафу коригуючих коефіцієнтів (від 0,05 до 2), розпочнеться після набрання законної сили проектом Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення діяльності Антимонопольного комітету України» (законопроект № 5431 від 27 квітня 2021 р.), яким передбачено доповнити статтю 52 Закону України «Про захист економічної конкуренції» частиною восьмою: «Порядок визначення розміру штрафу, що накладається за порушення законодавства про захист економічної конкуренції, встановлюється нормативно-правовим актом Антимонопольного комітету України». На момент аналізу цей законопроект прийнято Верховною Радою України в першому читанні.

Стан реагування АМКУ на рекомендації Рахункової палати засвідчив: Комітетом вживалося достатніх заходів для реалізації наданих рекомендацій, але через об'єктивні обставини частину рекомендацій на момент завершення контрольного заходу не виконано.

ВИСНОВКИ

1. У Звіті АМКУ за 2022 рік в цілому об'єктивно і достовірно висвітлено інформацію про результати діяльності Комітету, що впливають на виконання державного бюджету.

При цьому не виконано низки наданих у попередньому році рекомендацій Рахункової палати щодо, зокрема, створення відкритого реєстру розпочатих досліджень ринків та відображення інформації про стан реалізації досліджень ринків у річному звіті; забезпечення здійснення заходів щодо визначення в рішеннях про повернення до відповідного бюджету суми незаконної державної допомоги, визнаної недопустимою для конкуренції.

Зниження значень основних показників, що характеризують діяльність Комітету у 2022 році, насамперед пов'язане з введенням в Україні воєнного стану, що негативно вплинуло на роботу органів АМКУ, їх співпрацю з іншими органами влади та можливість взаємодії із суб'єктами господарювання в межах заходів контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції.

2. Відображений у Звіті АМКУ за 2022 рік економічний ефект від вжиття заходів щодо припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції та запобігання неправомірним втратам і витратам юридичних та фізичних осіб становить 5 269,9 млн грн, що на 84,3 млн грн, або майже на 1,6 відс., більше, ніж у 2021 році (5 185,6 млн гривень).

Економічний ефект у сумі 5 269,93 млн грн у 2022 році визначено за 148 заходами із припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції. Накладення штрафу на порушників законодавства про економічну

конкуренцію та його надходження чи ненадходження до державного бюджету не впливали на розрахунок при визначенні розміру економічного ефекту.

Економічний ефект при фактичному зниженні ціни (тарифу, розцінки) та зменшенні або запобіганні витратам (втратам) покупців та/або споживачів у разі припинення чи попередження порушення (наприклад додаткова оплати за товари (послуги), включені до тарифу) може бути визнаний таким, що прямо впливає на добробут населення. Сума цієї складової загального обсягу розрахованого за 23 заходами (15,5 відс. загальної кількості) економічного ефекту становить 444,2 млн грн, або 8,4 відсотка.

Економічний ефект у загальній сумі 4 825,7 млн грн (91,6 відс.) не дає економічно обґрунтованих підстав стверджувати, що визначена за відносними показниками (10, 5 і 3 відс. обсягів відповідних ринків і 10 відс. обсягів очікуваної вартості закупівель чи вартості закупівель) грошова сума має прямий вплив на зростання суспільного добробуту. Затверджені розрахункові формули не передбачають визначення показника позитивного впливу на рівень суспільного добробуту, а саме обсягу зекономлених коштів населення (грошового виразу матеріальних вигод, що отримує сукупність індивідів споживачів/покупців (суспільство)), внаслідок поновлення умов конкуренції або запобігання негативному впливу на конкуренцію.

Встановлено, що прямий зв'язок між вартісним показником розрахованого за затвердженою методикою економічного ефекту в сумі 5 269,9 млн грн і виконанням АМКУ дохідної та видаткової частин державного бюджету відсутній.

3. Аналіз Звіту АМКУ за 2022 рік засвідчив: до державного бюджету протягом 2022 року сплачено 330,6 млн грн штрафів та пені, що порівняно з попереднім роком майже на 38,0 відс. менше (530,9 млн гривень).

При цьому 316,6 млн грн (96,6 відс.) штрафів та пені сплачено суб'єктами господарювання за порушення законодавства про захист економічної конкуренції, допущені в попередні роки.

Із 218 прийнятих у 2022 році рішень про накладення штрафів на загальну суму 557,9 млн грн до державного бюджету суб'єктами господарювання за звітний період сплачено за 104 рішеннями лише 11,0 млн грн, або 2,0 відс. загального розміру накладених у 2022 році штрафів, у тому числі в повному обсязі – за 85 рішеннями (10,6 млн грн), частково – за 19 (0,4 млн гривень).

Незважаючи на надані у попередні роки рекомендації Рахункової палати, порядок розрахунку Комітетом штрафів за порушення законодавства про захист економічної конкуренції не змінено. АМКУ не вирішено питання визначення розміру штрафу з урахуванням коригуючого коефіцієнта (від 0,05 до 2,0 відс.) для окремих порушень, допущених суб'єктами господарювання. Як наслідок, є ризики неоднозначності та непрозорості в застосуванні коефіцієнта при розрахунку розміру штрафу за конкретне правопорушення.

4.3 метою захисту інтересів держави, споживачів та суб'єктів господарювання апарат і МТВ Комітету протягом звітного року зверталися до суду у 233 випадках (у 2021 році – в 477 випадках) для забезпечення своєчасної сплати штрафів та пені, накладених за порушення законодавства про

захист економічної конкуренції. У 2022 році судами задоволено 221 позов (у 2021 році – 322 позови). Порівняно з 2021 роком показники кількості поданих та задоволених судами позовів зменшилися відповідно на 51,2 відс. (256 позовів) і 31,4 відс. (101 позов).

У 2022 році в стадії судового оскарження перебувало 34 рішення, прийняті за результатами роботи апарату АМКУ, на загальну суму 447,7 млн гривень.

5. Комітетом, як і в попередньому році, не затверджено плану діяльності на середньостроковий період, що є обов'язковим для всіх головних розпорядників бюджетних коштів, як наслідок, не дотримано норми пункту 1 частини п'ятої статті 22 Бюджетного кодексу.

Через відсутність плану діяльності Комітету на середньостроковий період унеможливлено надання Рахунковою палатою оцінки повноти досягнення АМКУ, окремими його державними уповноваженими чи окремими структурними підрозділами визначених цілей, зокрема на 2022 рік, а також встановлення повноти відображення у Звіті АМКУ за 2022 рік результатів роботи Комітету щодо захисту економічної конкуренції на окремих ринках.

Аналіз проведених АМКУ досліджень ринків засвідчив, що у 2022 році Комітетом розпочато 5 досліджень, завершено 4 дослідження, розпочаті в попередніх роках, та виконання одного дослідження, включеного до пріоритетів діяльності Комітету на 2022 рік, продовжено на 2023 рік.

6. Верховною Радою України з метою реалізації Указу 64/2022 запроваджені зміни до Закону 1555, згідно з якими з 13.04.2022 спрощено механізм надання суб'єктами господарювання державної допомоги під час дії воєнного стану та протягом року після його завершення або скасування. Державна допомога, що надається під час дії воєнного стану, вважається допустимою.

У січні-лютому 2022 року Комітетом прийнято 16 рішень по суті у сфері державної допомоги, що містять 18 висновків.

Під час аналізу виконання рішень Комітету про повернення незаконної державної допомоги встановлено: прийняті впродовж 2019–2021 років рішення Комітету щодо повернення до відповідного бюджету отриманої незаконної державної допомоги, визнаної недопустимою для конкуренції, не виконано. Невизначення АМКУ в резолютивній частині рішень розміру незаконної державної допомоги, визнаної недопустимою для конкуренції, яка має бути повернена до відповідного бюджету, послаблює контроль за повнотою її повернення.

7. Рахункова палата підтверджує надану у Звіті АМКУ за 2022 рік статистичну інформацію про кількість розглянутих заяв і наданих дозволів на концентрацію та дозволів на узгоджені дії й отриману в загальній сумі 9,4 млн грн плату від суб'єктів господарювання для відшкодування витрат, пов'язаних із розглядом заяв.

У 2022 році Комітет розглянув 530 заяв про надання дозволу на концентрацію суб'єктів господарювання. За результатами розгляду надано

дозволів на концентрацію – 379, повернено 129 заяв, надано попередніх висновків – 19, заяви без прийняття рішення по суті – 3.

Найбільш поширеними видами концентрації суб'єктів господарювання, за якими Комітет упродовж 2022 року надавав дозволи, є придбання акцій (часток, паїв) – 152 дозволи (40,1 відс.); злиття – 150 дозволів (39,6 відс.); набуття контролю в інших формах – 53 дозволи (14,0 відс.); спільне створення суб'єкта господарювання – 15 дозволів (4,0 відс.); інші – 9 дозволів (2,4 відсотка).

У 2022 році до АМКУ також надійшло 46 заяв, за результатами розгляду 41 з них прийнято рішення про надання 32 дозволів; у 9 випадках заяви залишено без розгляду. Крім того, Комітетом у 2022 році надано 6 попередніх висновків щодо узгоджених дій суб'єктів господарювання.

Найбільш поширені види узгоджених дій суб'єктів господарювання, на які Комітет упродовж 2022 року надавав дозвіл, – укладення угод у будь-якій формі (75,0 відс. загальної кількості).

8. Встановлено: розпочата АМКУ реформа органу оскарження у сфері публічних закупівель, мета якої – забезпечення ефективного захисту прав і інтересів суб'єктів оскарження, що охороняються законом, станом на кінець 2022 року не завершена.

Через тривалий процес реформування органу оскарження у сфері публічних закупівель Комітетом у 2022 році не виконано вимог статті 6¹ Закону 3659 щодо оприлюднення щорічного звіту про діяльність Комісії (комісій) та узагальненої практики розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель за звітний рік. Як наслідок, громадськість позбавлена права на отримання передбаченої законом інформації.

9. Рахункова палата зазначає, що вказана у Звіті АМКУ за 2022 рік плата за подання суб'єктами оскарження скарги у сфері публічних закупівель (91,6 млн грн), яка зараховується на окремий поточний рахунок ДП «ПРОЗОРРО» і контроль за правильністю та своєчасністю зарахування до державного бюджету якої не належить до повноважень Комітету, не відображає фактичних надходжень до державного бюджету від цього платежу.

Встановлено, що згідно з даними Державної казначейської служби України, розміщеними на вебпорталі «Open budget», до державного бюджету за 2022 рік за ККДБ 24061800 «Плата за подання скарги щодо процедур закупівлі до органу оскарження» надійшло 22,2 млн гривень.

10. Комітетом з метою забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності та у сфері публічних закупівель у 2022 році опрацьовано 381 проєкт нормативно-правових актів, рішень інших органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, адміністративно-господарського управління та контролю, що на 69,0 відс. менше показника 2021 року (1 243 од.), з них 71 проєкт законодавчих та інших нормативних актів, розроблених державними органами, та 310 проєктів рішень і рішень органів місцевого самоврядування.

Аналіз виконання Плану 2022 засвідчив: усі шість визначених проєктів постанов Кабінету Міністрів України розроблено, три проєкти розглянуто Кабінетом Міністрів України та прийнято відповідні постанови.

11. Законом 1928 (із змінами) АМКУ за КПКВК 6011010 затверджено видатки в загальному обсязі 345 569,5 тис. грн, у тому числі за загальним фондом – 338 021,5 тис. грн, спеціальним – 7 548,0 тис. гривень.

У зв'язку з введенням в Україні відповідно до Указу 64/2022 воєнного стану та скороченням видатків загального фонду державного бюджету, передбачених головним розпорядникам коштів, видатки АМКУ за загальним фондом за КПКВК 6011010 скорочено на 48 872,3 тис. гривень.

З урахуванням внесених змін бюджетні призначення, передбачені АМКУ за загальним фондом, становили 289 149,2 тис. гривень.

Касові видатки за 2022 рік становили 266 316,6 тис. грн, у тому числі за загальним фондом – 256 647,6 тис. грн, спеціальним – 9 668,9 тис. гривень.

Штатна чисельність працівників системи АМКУ потребує оптимізації з урахуванням фактичного забезпечення виконання Комітетом завдань і функцій.

ПРОПОЗИЦІЇ

1. Звіт про результати аналізу Звіту Антимонопольного комітету України за 2022 рік у частині, що впливає на виконання державного бюджету, та рішення Рахункової палати надіслати Верховній Раді України протягом 15 днів з дня затвердження цього Звіту.

2. Звіт і рішення Рахункової палати у порядку інформування надіслати Комітету Верховної Ради України з питань економічного розвитку.

3. Відомості про результати аналізу Звіту Антимонопольного комітету України за 2022 рік у частині, що впливає на виконання державного бюджету, у формі рішення Рахункової палати надіслати Кабінету Міністрів України.

4. Рішення Рахункової палати і Звіт надіслати АМКУ та рекомендувати:
створити відкритий реєстр розпочатих досліджень ринків та відображати інформацію про стан реалізації досліджень ринків у річному звіті;

забезпечити здійснення заходів щодо визначення в рішеннях про повернення до відповідного бюджету суми незаконної державної допомоги, визнаної недопустимою для конкуренції;

унормувати питання застосування Комітетом при розрахунку базового розміру штрафу коригуючих коефіцієнтів (від 0,05 до 2);

провести аналіз кадрового забезпечення діяльності АМКУ та з урахуванням результатів здійснити заходи щодо оптимізації штатних посад Комітету;

розробити та затвердити план заходів щодо усунення виявлених аудитом порушень і недоліків та забезпечити його виконання.